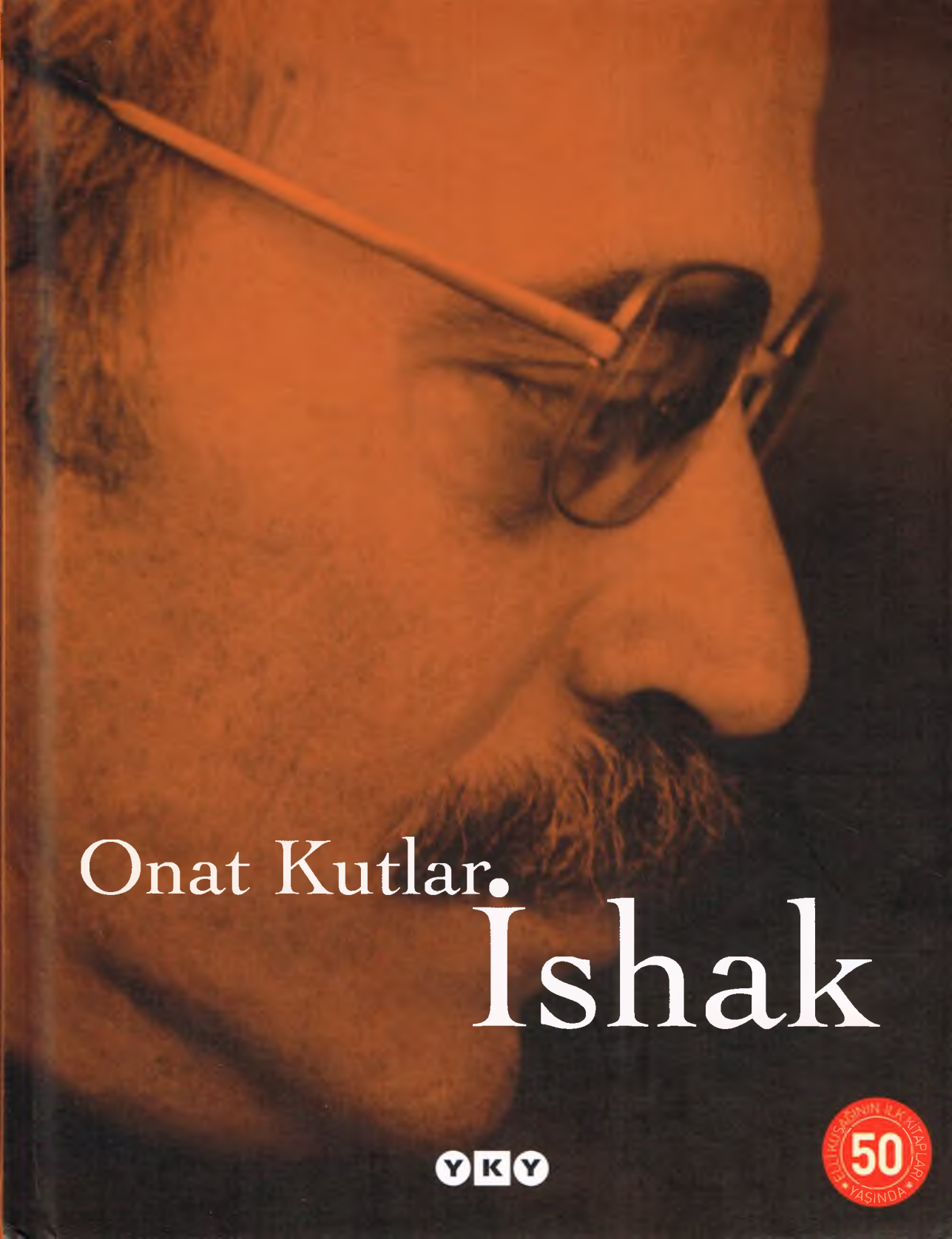


Onat Kutlar

İshak

YKY

50 YAŞINDA
ELLİ KUŞAĞININ İLK KİTAPLARI

İSHAK

Onat Kutlar (Alanya, 25 Ocak 1936 - İstanbul, 11 Ocak 1995) İlk ve orta öğrenimini Gaziantep'te tamamlayarak (1955) önce İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne, bir yıl sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ne girdi, ancak bu okulu da son sınıfta bıraktı ve Paris Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne bir süre devam etti (1961-63). Dönüşünde çocuk dergisi *Doğan Kardeş*'te çalıştı (1963-65). Kurucuları arasında yer aldığı Türk Sinematek Derneği'ni (1965-76) ve *Yeni Sinema* dergisini (1967-70) yönetti. Kültür Bakanlığı Sinema Yapım ve Gösterim Merkezi'nde yöneticilik yaptı (1978-80). Kuruluşundan itibaren İKSV'de kurul üyeliği ve yöneticilik görevlerini ölümüne dek sürdürdü. İstanbul Film Ajansı'nda TRT için programlar hazırladı (1991-95). Ömer Kavur ile *Yusuf ile Kenan* (1979), Ali Özgentürk ile *Hazal* (1979), Erden Kıral ile *Hakkâri'de Bir Mevsim* (1982) filmlerinin senaryolarını yazdı. Türk Sinematek'indeki çalışmaları nedeniyle Fransa'nın "L'Ordre des Arts et des Lettres" nişanıyla ödüllendirildi (1994). 30 Aralık 1994'te Taksim'deki Marmara Oteli'nin pastanesine bırakılan bombanın patlamasıyla ağır yaralandı, bir süre tedavi gördüyse de kurtarılamadı.

İlk öyküsü ("Volan Kayışı") 1955'te *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıktı. Arkadaşlarıyla birlikte *a* dergisini çıkardı (1956-60). *İshak*'la 1960 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü aldı. Sinema yazıları, denemeler, öyküler, şiirler ve şiir çevirileriyle uğraştı. Son olarak, *Cumhuriyet* gazetesinde "Gündemdeki Konu", "Gündemdeki Sanatçı" başlıklı yazılarıyla dikkat çekti.

Yapıtları:
Öykü: *İshak* (a Dergisi Yay. 1959), *Karameke* (YKY 2009).
Şiir: *Pera'lı Bir Aşk İçin Divan* (Cem Yay. 1981), *Unutulmuş Kent* (Ada Yay. 1986), *Unutulmuş Kent ve Çeviri Şiirler* (YKY 1999).
Deneme: *Yeter ki Kararmasın* (de Yay. 1984), *Sinema Bir Şenliktir* (de Yay. 1985), *Bahar İsyancıdır* (de Yay. 1986), *Gündemdeki Sanatçı* (YKY 1995), *Gündemdeki Konu* (Mitos Yay. 1995).

Onat Kutlar'ın
YKY'deki kitapları:

Gündemdeki Sanatçı *(1995)*
Unutulmuş Kent ve Çeviri Şiirler *(1999)*
İshak *(1999)*
Karameke *(2009)*

ONAT KUTLAR

İshak

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2973
Edebiyat - 888

İshak /Onat Kutlar

Kitap editörü: Murat Yalçın

Tasarım: Nahide Dikel

"50 Kuşağı'nın ilk kitapları 50 yaşında" logosu: Erkal Yavi

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Sanayi Mahallesi, 1673 Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul

1. baskı: a Dergisi Yayınları, 1959
2. baskı: Milliyet Yayınları, Ocak 1977
3. baskı: Can Yayınları, 1985
4. baskı: YKY, Mayıs 1999
5. baskı: YKY, Ocak 2002
6. baskı: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ocak 2005
1. baskı: İstanbul, Eylül 2009
ISBN 978-975-08-1663-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2009
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr
http://www.yapikredi.com.tr

İshak'ın üstünden elli yıl geçti. Yurt koğuşunda, kahve köşelerinde yazılmış dokuz kısa öykülü bu ilk kitap 1959'da a Dergisi Yayınları'ndan çıktığında yazarı 23 yaşında, Kadırga Yurdu'nda kalan, taşralı bir hukuk öğrencisiydi. 16'sında şiirleri çıkan genç, 19'unda öykü de vermeye başlamıştı.

Iskalanmamış bir kitaptır *İshak*, hak ettiği ilgiyi görmüştür. Benzerlerinin başına gelenler ona uğramamış, parıltısı gözleri kamaştırmayı sürdürmüştür: 1960 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü verilmiş, sonraları yeni baskıları yapılagelmiştir. 1950'lerde Sait Faik'ten alınan güçle bir atılım içine giren modern öykücülüğümüzün tohumudur; bu yeni dönemin simgesidir. Günümüz öykücülüğü için de bir mihenk taşıdır *İshak*. Denilebilir ki, yazarını bile ürkütüp ötelere savurmuş, yeni öykülerden uzak tutmuş bir büyüsü vardır onun.

Yayımlanışının 50. yılında, işte böylesine özgün bir kitabın özel bir baskısını sunuyoruz: Hepsi numaralı 3000 nüshalık tek bir basım.

İÇİNDEKİLER

Sunu (Doğan Hızlan)
Solistlerden oluşan bir koro: 1950 Kuşağı • 9

Önsöz (Onat Kutlar)
On Yedi Yıl Sonra • 17

İSHAK
Horozlar • 25

Hadi • 33

Yunus • 45

Çatı • 53

Kediler • 63

Dördüncü • 79

At Cambazları • 89

İshak • 101

Kül Kuşları • 111

Sunu
Solistlerden oluşan bir koro: 1950 Kuşağı

1950 Kuşağı'ndan biriyim.

Nasıl bir edebiyat kuşağıyız biz?

Belli bir akımın içine sokulabilir miyiz?

Sanmam.

Edebiyat tarihçilerini yanılgıya düşmesinler diye uyarıyorum. Hepimizin edebî fotoğrafını çekmek isteyenler, fotoğraf karesinde bile kendisini gösteren renk çeşitliliğine dikkat etsinler.

Türk edebiyat tarihçileri için, mutlaka, önemle üzerinde durulması gereken bir kuşak 1950 Kuşağı.

Hepimiz aynı edebî anlayışı mı bölüştük?

Hem evet, hem de hayır.

Beslendiğimiz kaynaklar aynı mıydı?

Hem evet, hem hayır.

Çünkü bu kuşağın, edebiyatın dönüşüm tarihindeki yerini saptamadan, vurgulamadan bugün bir yargıya varma olanağı yoktur.

Edebiyat tarihçisi, eleştirmen, hangi metne bakarsa baksın, 1950 Kuşağı'nm izdüşümüne rastlayacaktır.

O kuşaktan biriyim, zaman zaman öznel ölçütlerle nesnel ölçütlerin çarpışma alanında bulurum kendimi, imbikten karşıt düşünceleri damıttığımda, kuşağın öneminin yadsınamaz olduğu sonucuna varırım.

Edebiyatın ustaları, ortak hazineden yararalanırlar. Fark; bunları değerlendiriş, yorumlayış, algılayış biçiminden kaynaklanır.

Aynı kaynağın, aynı örnek ustanın, 1950 Kuşağı'nm değişik yazarlarında nasıl farklı bir yoruma dönüştüğünü okudunuz.

Türk edebiyatına, öyküsüne, şiirine, denemesine, eleştirisine neyi getirdik?

Önce bir yenilik taraması yapalım. Biz isyan etmek için isyan etmedik. İlle de bizden öncekileri eleştirmek gerekir diye eleştirmedik. Yararlanabileceğimiz kaynakları yapay bir başkaldırma uğruna yok sayma züppeliğine düşmedik. Geleneğin eskiyen yanlarını tıraşlayıp içinden çıkardığımız yeniyi, yeniden yarattık. Yeniliğin de sahte göz kamaştırıcılığma, salt yenidir diye kapılmadık. Yeniliği benimsedikse onu mükemmelleştireceğimize inandığımızdandır.

Birbirimizin yazdığını beğendik, aynısını yazmasak da. Edebiyata dair ortak yargılarımızı, beğenilerimizi, bireysel edebî işlemden geçirdik.

Birbirimizi besledik, okuduklarımızı birbirimize aktardık, böylece birbirimizin eksikliklerini tamamladık.

Kuşak dayanışmasının en parlak örneklerini verdik. Birimizin yönettiği dergide bütün kuşak buluşurdu. Birimizin yaptığı radyo programı hepimizindi.

Yazdıklarım bir kuşak fanatizmi değil. Değer taşıyan herkes, her kitap bizim için kutsaldı, ihmal etmedik.

Kimdir bu kuşağın edebiyatçıları? Şairleri, öykücüleri, eleştirmenleri.

Her sayı eksiktir, her sıralama yetersizdir.

Birbirimizi eleştirirken, yaralayıcı, kanatıcı, kırıcı olmayan bir üslubumuz vardı. Başkaları için de geçerliydi bu.

Bizi bir araya getiren neydi?

Zaman aşımına uğramayacak, eskimeyecek, havı dökülmeyecek bir tutku. Hepimiz edebiyat tutkunuyduk, hayatımızı ona adamıştık. Edebiyat beğenilerimiz farklılaşabilirdi, müzik konusunda farklı kulaklarımız olabilirdi, ama edebiyatı sevmede, ona olağanüstü, taparcasına saygı göstermede, bibirimize tekrarlamadığımız, yazıya geçirmediğimiz bir kutsal yemine sadık kalmıştık.

Yabancı kaynakları algılama biçimimiz de değişikti. Varoluşçuluktan başlayan fikir, edebiyat hareketlerinin içine, onunla bağdaşmayan düşünceler de katılabilirdi.

1950 Kuşağı, sahih ve has edebiyatçılardan oluştu, edebiyat gergefleri genişti.

Yazdıkları da farklıydı, edebiyat anlayışları da. Bildiklerini, yaşadıklarını, okuduklarını, edebiyat kurgusu, gerçekliği içinde eritip yeniden yaratma başarısını gösterdiler.

Ayrılıkları, aykırılıkların birlikteliği de bu kuşağın özelliğiydi. Lezzet kaynakları da, gözlemledikleri de farklıydı. Belki okudukları kitaplar bile. Belki yönlerini çevirdikleri kaynaklar bile. Belki Türk ve dünya

edebiyatından sevdikleri de. Ama bunlar bir kuşağın potasında renklerini, kokularını yitirmeden kaynayınca olağanüstü bir edebiyatçı kuşağı çıktı ortaya.

Edebî anlayışlarımızın çatıştığı zaman bile, yol ayrımlarını kavgasız algılardık. Bu kuşak anlayışına, sanırım Türk edebiyat tarihinde rastlanamaz.

"1950 Kuşağı sözü nereden çıktı," diye soranlar olabilir, daha doğrusu olabilirdi. Köşeli edebiyat akımları, akım girişimleri dışında, edebî topluluklara ad sonradan verilmiştir. 1950 Kuşağı için de bu söylenebilir mi? Hoşgörülüdür benim kuşağım, böyle bir yorumu da reddetmez.

Erdal Öz, bu adlandırmanın sonradan yapıldığını söylerken, benim de katıldığım duygusal bir gerekçe ileri sürüyor:

"Bizi bir kuşak olarak gördüler. Kendimi böyle bir kuşak değerlendirmesi içinde görmek, hoşuma gitmiyor değil."

1950 Kuşağı yazarlarının elbette siyasal görüşleri vardı. Kimileri bunu daha sert, kimileri bu düşünceleri edebiyatın içinde eriterek daha yumuşak biçimde sergilediler.

1950 Kuşağı, tavır alan bir kuşaktı. Benmerkezci değildi.

27 Mayıs 1960 Devrimi'nden sonra 1950 Kuşağı'nın bazı adlarının yazdıklarında, siyasetin izdüşümü daha çok hissedilmeye başlandı. Hattâ bazı kuşakdaşlarımız, toplumsal çizgiden toplumcu, belki de daha da ileri götürerek toplumcu gerçekçi çizgiye kaydılar.

Bir ülkenin edebiyat yaşamında öyle yıllar vardır ki; o dönem yazarlarının hem edebiyat, hem toplumsal, hem siyasal tarih açısından ihmal edilemez tanıklıkları vardır.

1950 Kuşağı'nın eskimemesinin, her zaman okunurluk tazeliği taşımasının birinci nedeni, afakî tahripçi olmamalarından kaynaklanıyor. Yıkmaya gelmediler, yeni bir bina yapmak için yazdılar. Bizden önce olanlar kötüdür gibi toptancı bir yargıya sarılmadılar, saplanmadılar.

Edebiyatın bir bütün olduğunu, kuşaktan kuşağa geçen bir özellik taşıdığını kanıtladılar. Ustaları da vardı, eleştirdikleri de.

1950 Kuşağı, farklılık içinde bir anlayış, algılayış ortaklığını temsil etti. Çok sesli bir anlayışı vardı, solistlerden oluşan bir koroydu.

Bir kuşağın içinde bu kadar farklı öykücülerin bulunması, onları bugün de aranır, okunur kılan nedenlerden biri, belki de başlıcası.

1950 Kuşağı, yalnız Türk edebiyatının verileri içinde dönenip durmadı, batının usta ürünlerini de özümsediler.

Yarış alanları aynı, kulvarları farklı bir kuşaktı.

Değişmez, tartışılmaz bir anayasaları vardı, iyi edebiyat yapmak. Bunun için de, bütün her şeyi bırakarak yalnızca edebiyata kendini adamak.

1950 Kuşağı, fire vermeyen bir kuşaktır. Yola birer edebiyat heveslisi olarak çıkmamışlar, olgun birer yazar olarak yazmaya başlamışlardı.

İçlerinden hiçbiri edebiyatı bırakmadı. Bu durum bile dediğimi ispatlar.

Bugün 1950 Kuşağı'nm bazı öykücülerinin kitaplarının çıkışının 50'nci yılı. Tam anlamıyla yarım yüzyıldır okunan, hakkında yazılan, konuşulan bir kuşak.

1950 Kuşağı elbette edebî gelişimleri, değişimleri yaşadı ama edebiyattan ödün vermedi. Hiç birinin / birimizin adı siyasal çıkarlarla bir arada anılmadı.

Bu da yazarlık onuru açısından örnek bir kuşak olma özelliğini kazandırdı onlara.

Edebiyat akımlarında bulunmayan bir özellikleri daha vardı. Birbirlerini desteklediler, birbirlerinin başarısıyla gönendiler.

Onat Kutlar'ın *İshak* kitabı Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü aldığında, bir takımın ortak sevincini yaşadık.

Aynı yıllarda, hattâ aynı yılda yayınlanan kitapların bir anda çıkması, okur için zevkli bir okuma süreci. Aynı yıllarda, bir kuşağın farklı edebî güzellikleri sunması, edebiyat tarihinde, hele bizim edebiyat tarihimizde sık rastlanmayan, bence hiç rastlanmayan bir olay.

Yılı, öykücülerin yaşlarını düşündüğünüzde, 1950 Kuşağı'nın olgun doğan yazarlardan oluştuğu yargısını rahatça benimseyebilirsiniz.

Ayrıca bir başka açıdan da değerlendirme yapabilirsiniz. O yıllarda çıkan kitaplardan kaçı belleğinizde kalmış, kaçını bugün okumak istiyorsunuz?

Üstelik bir kuşak adı altında toplanabilecek bu olgu, edebiyat tarihi açısından da şaşırtıcı bir serüvendir.

Bu girişin altında altı tane 1950 Kuşağı'nın öykü kitaplarını bulacaksınız. Göreceksiniz ki, hepsi de zamana direnmişler ve okunurluklarını asla kaybetmemişler.

Hangi kitaplar bunlar?

Onat Kutlar'ın *İshak*'ı, Orhan Duru'nun *Bırakılmış Biri*'si, Erdal Öz'ün *Yorgunlar*'ı, Ferit Edgü'nün *Kaçkınlar*'ı, Demir Özlü'nün *Bunaltı*'sı, Adnan Özyalçıner'in *Panayır*'ı.

Bir kuşağın iyi öykücülerini severek, beğenerek, edebiyat tarihindeki yerlerini anımsayarak okumanızı gönülden isterim.

Doğan Hızlan

*On Yedi Yıl Sonra**

Yeniden giriyorum yazıya. Ülkeme, çocukluğumun kentine döner gibiyim. Kâğıtların ak denizine, esinlerle ürperen çayırına harflerin, anlamın derin vadilerine, kitapların kalabalık sokaklarına... Doyulmaz bir rahatlık, güven. Kendi dilimi konuşuyorum çünkü. Küçük bir kaygı yok değil. Müsrif oğlunu nasıl karşılayacak yazıların pîri?

Bilenmiş bir bilinçle birlikte. Çocukluğumun sokakları, evleri, bahçeleri hemen hemen aynı. Ama boyutlarına bakıyorum, çok değişmiş. Şu küçük alan bana uçsuz bucaksız gelirdi. Şu iki adımlık semt ne kadar uzak... Nasıl da güzeldi şu kız. Şu avlu ne kadar derindi. Geleceğin düşleri bile sığardı içine.

Şimdi biliyorum. Yeryüzü iyice değişiyor. Kan, duman ve alın teriyle. Nicedir kapımızı zorlayan rüzgârın bıçağı eski kentlerin üstündeki sisi sıyırınca, orada da görüyorum, her şey bildiğim gibi değil. Başka tohumlar da vardı orada. O zamanlar ne ekip biçtiklerini iyi bilmediğim çiftçiler. Yoksa nasıl açıklayabilirim dimdik kale duvarlarına dişlerini geçirmiş ağaçları?

İshak'ı yirmi yaşlarındayken yazdım. Büyük kente yeni gelmiş bir taşralıydım o sırada. Bere'den ve

* *İshak*'ın ikinci basımındaki önsöz (1977).

kaşe kumaşlardan hoşlanır, Faulkner'ı Fransızcadan, Hafız'ı Farsçadan sökmeye çalışır, Goldberg çeşitlemelerini severdim. Ama Kadırga Yurdu'nun Sibirya koğuşunda, Fatih'te Arabın kahvesinde gürültülü ve soğukta yazdığım öyküler hep çocukluğumun kentiyle ilgiliydi. Antep.

Öylesine uzaktır ki Anadolu kimi aydınlarımıza, onlara bir Avrupa tadı verir. Yakın olmadıkları gerçeği değiştirilmiş sanırlar. *İshak*'ı on yedi yıl önce çok erken, on yedi yıl sonra da çok geç yargılayan kimileri, Alaybeyi'nin udcusunu Kafka'nın Prag'ından, Horozlar'ın büyükannesini Mansfield'in Yeni Zelanda'sından, Hacıköprü'nün çiftçisini Camus'nün Oran'ından getirilmiş sandılar. Ne kadar kötü okuyorlar Yunus'u, Orhan Kemal'i, Yaşar'ı...

İshak, bir Anadolu kentindeki gerçeklerin ne yorumudur ne de sorunlarının çözümü. Küçük, alçakgönüllü kesitlerdir bu öyküler. O kenti tanımaya çalıştım yıllar önce. Mevsimlerine, yapı taşlarının çeşitlerine, toprağının kokusuna ve tüm sokaklarına, insanlarına, çocuklarına dikkat ettim. Avcının iyisi uçarı vurur. İyi öykücü, akıp giden zamanın ritmine onu durdurmadan kalemini uydurandır. Bir süre birlikte döner o çarkla. Ve bir ölü noktayı geçince bırakır. Öyle gördük ustalarımızdan. Adımız da Hıdır.

Antep'te o yıllarda çarşılar uzun, bedestenler karanlıktı. Kıyılarında kentin, geniş ve gölgeli kalker göçükleri vardı. Terziler Marx okurken ellerine iğne batırır, otuz yaşında lise kasketli milliyetçi öğrenciler Ma-

reşal'in ölüm yıldönümlerinde pavyon basmaya giderlerdi. Ayaklanan Halk Partililer delişmen Kürt Kâmil'in bastonuyla işaret ettiği ilk hedeflerine ulaşır ve Belediye Alam'nın ortasına bayrak dikerken, yazı köylerinin kadife yakalı smokinleri altına beyaz Amerikan don giymiş yoksul köylüleri İslahiye'ye toprak dağıtımına koşarlardı. Ve bütün bunlar olurken ak havara keymıh duvarların ardında, kuytu bahçelerde, acıların suyunu bir evden öbürüne taşıyan akar havuzlara bakarak kadınlar ve çocuklar, akşamı beklerlerdi. Bizler, o akşam gelince gaz lambası ışığında ayaklarını tandıra sokarak Antarktika haritası çizen çocuklar, gündüzleri arka sıralarda Kan Kalesi ve Pardayyanlar okurduk.

Ve hoşnut değildik o karanlıktan. Kaçıp kurtulmak isterdik. Nemli çukurlarda çürüyüp kıla ve yüne kesen çulhalara, kapalı kemerlerin altından eşek sürüleriyle geçen tozlu, yorgun taş yontucularına, cami avlularına yığılmış kuru ve küflü peksimetleri askerlerle birlikte suya batırıp kemiren kör hasırcılara bakar, isyan ederdik. *İshak*'ta bu utangaç ve bilinçsiz başkaldırıştan izler bulacaksınız.

1962 yılında, Paris'te, bir pazar günü yaktım "Kül"ü. Güneşli, aydınlık bir bahar öğlesiydi. Günlerdir basınçlı sularla yıkayıp ağartıyorlardı bütün kenti. Paris'in isli duvarları şimdi bembeyaz. Birden arduvaz çatıların üstünden gelen çan seslerini duydum. İnceli kalınlı sayısız çınlamayla dolu bir bulut geçiyordu kentin gökyüzünden. Paskalya. Düşünüyordum. İki yıl geçmişti bizim "Beyaz Devrim"den bu yana. Birkaç çift bot ve çizme,

öğrencilerin açtığı Beyazıt kapısından üniversiteye girmiş, bakırcılar kapısından çıkıp Kapalıçarşı yoluyla şöyle bir Babıâli'ye uğrayarak Beyaz Zambaklar Ülkesi'ne doğru uzaklaşmıştı. Ama hiç olmazsa halk öğrenmişti: Celâl Bayar padişah değildir ve "bir kedi bir krala bakabilir", hatta tırmalayabilir yüzünü.

Kimin için yazıyorduk? Sait'in dediği gibi bir sınıfın en arka sıralarından birinde gizlice şiirler okuyan öğrenci için mi? Artık o öğrenciler Marighella ve Lenin okuyorlardı. İşçilerse nereden kitap alsınlar!.. Okurla ortak bir dilimiz neredeyse yoktu. Kavgasına katıldığımız insanlara ulaşamıyorduk! Ne yapmalı? Çanların klavsenine uzak ve derin davul sesleri karıştı. Gizli Ordu Teşkilatı plastik bombalar atıyordu. Yazdıklarım şimdilik yayımlanmayacak. Bir süre denemeliyim. 'Kül'ün yanık müsveddelerini arduvaz çatılara savurdum.

Denedik. On beş yıl deneme olmaz elbette. Tanrı, Beckett'in terzisinin diktiği pantolondan gene de iyi olan dünyayı altı günde yarattı. Ben başka işlerle uğraştım da ondan. Hepimiz aşklar, dostluklar, yiğitlikler, kavgalar tanıdık. Korkaklığı, yalanı, ihanetin iki yüzlü bıçağını, bencilliği de tanıyoruz şimdi.

Yazar artık bu bunalımı atlattı mı? Gerçek bir diyalog mudur kurduğu, halkla? "Granada'da her akşam bir çocuk ölünce, suyun yerleşip dostlarıyla konuştuğu" dili mi konuşuyor? Bunları kestiremiyorum. Ama ben, ne kendi kitaplığımda bile kalmamış olan *İshak*'ı yeniden bastırmayı düşündüm, ne de arada yazdıklarımı yayımlamayı.

Antep'te Fırka Bahçesi'nde, hatmilerin arasındaki bir masada birlikte oturduğumuz Ülkü Tamer istemeseydi gene de kolay kolay razı olmazdım. Orada, ailelere ayrılmış bölümün karşısında, karpuz kabuğu gibi sıralanıp dondurma yiyen genç kızlara bakarak bıyıklarını buran bekârların yanında bir masaya çöreklenir, edebiyat konuşur, her ay bir kutu baklava gönderdiği için kötü bir Antepli şairin şiirlerini basan Ankaralı yayıncıya kızardık.

Razı olmazdım, ama beğenmediğimden değil. Şimdi *İshak* gibi yazmıyorum. İlk gençlik yıllarının hatalarını çok iyi görüyorum. Ama o yıllar ne kadar gerçekse, *İshak*'ta anlatılanlar da o kadar gerçektir. Beğenmediğimden değil, kitapların da insanlar gibi tek başlarına değerlendirilemeyeceklerine inandığımdan. *İshak*, şimdilerde yazdıklarımdan sonra yayımlansın isterdim. Gene de bugünün işini yarma bırakmamaktan yana olan sevdiklerim haklıdırlar.

Kimi dostlar, tıpkı yedeksubaylıktan edindiğim teğmen rütbesi gibi, yazarlık sıfatını bende bıraktılar. Sık sık hatırlattılar da bana. Sağ olsunlar. Orduyla birlikte, Kore, 12 Mart, Kıbrıs türünden savaşların hiçbirine katılmadığım halde bu rütbe, sanırım kendiliğinden şimdi yüzbaşı, binbaşı falan olmuştur. Ama ben, izin verirlerse, yazarlığa, eskiden olduğu gibi gene nefer olarak başlamayı "tercih edeceğim"...

Kasım 1976

İSHAK

Horozlar

"Yirmi dakika varmış büyükanne!" dedi çocuk. Yaşlı kadın başını salladı ve sulanmış kara taş döşemeli avlunun kiler kapısına açılan kuytu köşesine gözlerini dikip beklemeye başladı. O kiler kapısından gizli bir serinlik yayılıyordu ortalığa. Taş döşeme avlu, üstüne su yerine kolonya dökülmüş gibi, bu hafif akşamüstü serinliğinde ürperiyordu. Kenarlarda, ayak basılmayan yerlerde taş aralıklardan yeşil otlar ve aslanağızları fışkırmıştı. Bir kedi sinirli ve kırık çizgiler gibi sıçrıyor, ağzının yanıyla otları çiğnemeye çalışıyordu.

"Karnı ağrıyor!" diye bağırdı çocuk, "karnı ağrıyınca çimen yer kedi..." Bunu kendi deneyleri sonucu öğrenmiş gibi sevinçliydi. Elindeki delikli kuruşları bir yana fırlattı. Gitti, kediyi boynunun arkasından, derisinden yakalayıp kaldırdı. Hayvan büzüldü.

"Bırak oğlum onu!" dedi yaşlı kadın. "Git bir daha sor. Kaç dakika kalmış."

"Şimdi sordum," dedi çocuk. Kedinin ağzına zorla çimenleri sokmaya çalıştı.

Döşeme, suyun cızırtılarla soğuttuğu ağır bir taş gibi buğu içindeydi. Gökyüzünden sürüyle şeytan tüyü uçup gidiyordu. Biri avluya indi. Duvarlara süründü, yuvarlandı. Yirmi dakikayı uzun bir yokuş gibi

ağır adımlarla yürüyen kadın, gözleriyle tüyü sürdü. Tüy bir süre duvarlarda yuvarlandıktan sonra yere indi ve birden döşemenin ıslaklığına tutuldu, yapıştı kaldı. Yaşlı kadın korktu. O uzun yokuşun ortasında kaldığını düşündü.

"Pis!" diye bağırdı çocuk. Kediyi fırlattı, attı. Kümeste iki horoz sanki tam bu an için hazırlanmışlar gibi gürültülü bir kavgaya başladılar. Yaşlı kadın yokuşu yürüyüp çıktığını gerilerde kalan bu iki tanıktan anladı ve sevindi.

Açlık hafifçe başını döndürüyordu. Midesinde kocaman bir kesekâğıdının havayla şiştiğini, çeperlerine dokunduğunu, yukarı doğru çıktığını duyuyordu. Yıllardır her ramazan, otuz günün birini bile kaçırmaksızın dayandığı bu açlığı bugün ilk olarak duyduğunu sandı. Şunun şurasında yirmi dakika kaldı diye düşündü. Şu yirmi dakika bir geçse.

"Hadi oğlum!" dedi. Çocuk isteksiz bir yüzle kapıya kadar gitti. Sonra birden aklına gelmiş gibi sevinçle döndü:

"Gitmesem daha iyi olur. Annemgil şimdi gelirler, babamda saat var..." dedi.

Büyükannenin canı sıkıldı. Şimdi gelirler mi onlar, diye geçirdi içinden, belki de yolda açarlar oruçlarını...

Ama çocuk kapıya gitti. Açtı ve eliyle koymuş gibi annesiyle babasını orada buldu.

"Ben demedim mi!" dedi annesine.

"Ne dedin?"

"Sizin şimdi geleceğinizi."

"Nasılsın anne?" dedi adam. Yorgundu. Belki biraz da şefkat duygusu vardı yüzünde.

Yaşlı kadın kısaca, "İyiyim," dedi. "Kaç dakika var?"

"Sekiz. Acıktın mı?"

"Ee, ihtiyarlık oğlum. Dayanamıyorum artık."

"Beş yüz sayınca top atılacak!" diye bağırdı çocuk. Saymaya başladı. Dipteki kapıdan bir serinlik yaladı geçti ortalığı. Aslanağızları biraz daha açıldılar. Bahçe musluğu şırıltıyla akmaya başladı. Eski bir cami avlusunun, kenarlarını otlar bürümüş bir mescit havuzunun sessizliği geldi, kıvrıldı, uzandı. Çocuk, küçük, gümüş saplı anahtarlar gibi sayıları bir yana yığıyordu. Yanındaki küme gittikçe çoğaldı, sofraya doğru yayıldı.

"Dört yüz kırk biir, dört yüz kırk ikiii!"

Babanın peçetesinin kenarına iki anahtar düştü.

"Dört yüz kırk sekiz, dört yüz kırk dokuz!"

"Sus oğlum!" dedi babası.

"Dört yüz elli biir!.. Az kaldı baba. Şimdi biter."

Sonra babası ile konuştuğu sırada geçen zamanı hesapladı ve yeniden sayarken dört yüz elli beşten başladı. Ama bu hesabı yaparken geçen zamanı düşünemedi. Büyükanne bu farkı hesapladı ve top dört yüz doksan sekizde atılacak diye geçirdi içinden. Bundan kimsenin bilmediği bir üstünlük payı çıkardı.

Genç kadın aceleyle sofrayı hazırladı. Oturdular. –Dört yüz yetmiş dokuz– Büyükanne sayılarla uğraşıyordu. Açlık onu eskisi kadar düşündürmüyordu. Buna karşılık oğluyla genç karısı gittikçe sabırsızlanı-

yorlardı. Hatta ekmeklerini koparıp çatallarını ellerine aldılar. Çocuk, küçük bir tepe gibi yığılan gümüş saplı anahtarların arasında kaybolmuştu. –Dört yüz seksen sekiz– Kimseyi düşünmüyordu. Düzgün aralıklarla sayan sesi kumruların boğuk seslerine, açık musluğun şırıltısına ve testinin ağzından uzak vapurların düdüklerini yansıtan rüzgârın uğultusuna karışıyor, gökyüzünde kayboluyordu. Belki bütün bunlar o bekleyişi uzatıyor, yasağın acısını bilinçsizce arttırıyor, açlıktan yorulmuş gözlerdeki küçük kıvılcımları körüklüyordu. –Dört yüz doksan beş... Dört yüz doksan altı...–

Büyükanne hazırlandı. Ve gök tam dört yüz doksan sekizde büyük bir halı gibi yırtıldı. Adam ve karısı hızla uzattılar ellerini. Ağızlarına birer parça ekmek alıp suyu büyük yudumlarla içtiler. Çocuk ise top sanki beş yüzde bir daha atılacakmış gibi beş yüze kadar saydı. Sonra anahtarların arasından silkinip çıktı. Yemeğe meyvelerden başladı.

Büyükanne birden yemeğe başlamadığını fark etti. Ve o anda içine usulca doluşan o kıvamlı sabır ve kıvanç duygusuna gömüldü. Bu duygu ona uzun zaman aynı cepte ısınmış rahat bir elin bildik anılarını çağırdı. Bunca yıldır her sıkıntının, her acının, nice ramazan günlerinin sonunda gelen buydu işte. Böyle anlarda serseri rüzgârların çalkalayıp durduğu karmakarışık su yüzeyinden ağır bir taş gibi dibe çöker dinlenirdi. Kim bilir belki de bütün ömrü boyunca her şeye bu özgürlüğü düşünerek katlanmıştı. Gittikçe sevindi ve büyüdü içinden. Artık yağma yok, diye geçir-

di. İstese elini yemeğe uzatabilirdi. Ama uzattığı anda bu üstünlüğünü kaybedeceğini biliyordu. Öbürlerine küçümseyen gözlerle baktı. Tuhaf bir haz içinde kulaklarını çatal seslerinin ötesindeki duygulu uğultuya dikti. Daldı. Gökyüzünde doluna dönüşen soluk bir ay kırması yapışık duruyor, yarasalar sessiz kanat çırpışlarıyla küçük esintiler getiriyorlardı. Sonra bahçe ve uzun bacalar... Birden oğlunun sesi ile irkildi:

"Ne o anne? Yemiyor musun?"

Silkindi çıktı.

Öbürü –genç kadın–, aptalca yanıt yetiştirdi:

"Duasını okuyor."

Büyükanne kızdı:

"Bir şey okuduğum yok!" diye bağırdı. Ve kocaman bir lokmayı hırsla ağzına attı.

Yemeği hızlı hızlı yediler. Büyükanne o kızgınlık içinde sofrada ne varsa sildi süpürdü. Genç kadın sofrayı topladı. Kümesin yanındaki sedire bir örtü açtı. Bütün aile sanki yapılması ya da konuşulması gereken bir şey varmış gibi sedirin bulunduğu köşede toplandı. Havada ışığın çevresinde sürüyle kanatlı böcek. Çocuk büyük bir yastığa dayanır gibi serin yaz gecesine dayandı. Genç kadın uzun zaman elde dolaşmaktan kirlenmiş bir kumaşa dikkatle nakışlar işliyordu. Büyükanne uzun süre somurttu. Kimsenin yüzüne bakmadı. Sonra somurtmaya devam ediyormuş pozunu takınıp uyuklamaya başladı. Adam bu aradan yararlanıp bütün bir günü yeniden yaşadı. Sonra sıkıldı. Yavaşça, "Anne," dedi. "Uyuyor musun?"

Karısı, bu çok eğlenceli bir şeymiş gibi fıkır fıkır güldü. Büyükanne gözkapaklarını kaldırmadan usulca gülümsemeye çalıştı:

"Yok canım ne uyuması!" dedi. Sonra bir şeyler mırıldandı ve daldı.

Adam sevgi dolu gözlerle takıldı:

"Anne," dedi. "Seni şu Ethem Efendi'yle evlenecek diyorlar, doğru mu?"

Büyükanne azıcık uyanır gibi oldu. Uyanık olduğunu kanıtlamak için yarım yamalak duyduklarını tekrarladı:

"Ethem Efendi yaa!" dedi. "Doğru yaa!"

Genç kadın yine fıkırdadı.

"Peki anne, bu Ethem Efendi sana âşıkmış, öyle mi?"

"Âşık zahir oğlum," diye mırıldandı büyükanne. "Ethem Efendi..."

Sonra söylediklerini yeniden düşündü. Birden ayıldı. Sert bir yüzle, "Kim Ethem Efendi?" diye bağırdı. "Alay etmeyin benimle!" Kızgınlıktan başını iki yana sallıyordu. "Bu geçkin günümde söyletmeyin beni. Bırakın yahu!"

Adam yumuşatmak için gülümsedi. Bir yandan da önemli bir iş becermiş gibi karısına baktı. Sonra ikisi birden bilgiç bilgiç başlarını salladılar. Büyükanne artık bunamaya başlıyordu. Bu yargılarından, onun bütün davranışları karşısında hiç düşünmemek gibi bir sorumsuzluk payı çıkardıklarından sevindiler.

Büyükanne ise birden bağırmakla yaptığı yanlışlı-

ğı anladı. Herkesi gücendirmişti. Ve yüz yıla yaklaşan ömrünün şimdi bunca değerli görünen bir yığın deneyini artık kimseye anlatamayacaktı.

Horozlar çiğ ışıkta uyuyorlardı. Onları birden uyandırmak istedi. *Horozlar!.. Hani o horozlar...* falan türünden bir şeyler geçti içinden. Sanki bir zamanlar horoz muymuş, yoksa horozların içinde mi doğmuş, yoksa bir gece düşünde bir horoza mı binmiş, yoksa erkek horozlar, dişi horozlar?.. Ne bileyim. *Horozlar!.. Hani o horozlar...* Öyle bir şeyler geçti içinden işte. Dipteki kapıdan yayılan o serinlik gibi. Kızgınlığını, her şeyini unuttu. Oğlunu, oğlunun karısını unuttu. Horozları uyandırmak istedi. Tam bunu yapacaktı, sedir gıcırdadı. Ve büyükanne aile çevresinin sert kalıpları içine düştü. Artık horozları doğrudan doğruya uyandıramazdı. Bir yol bulmalıydı. Ama o kadar çeşitli yollar vardı ki, düşündü düşündü, sonunda en tuhafını, en olağanı budur diye, seçti. Bir söyleve başlar gibi yüzüne çekidüzen verdi. Uzun boylu konuşan, görmüş geçirmiş birinin öyküsünün sonunu bağlamak için sıkıştırdığı o beylik cümleyi bir çırpıda söyledi:

"Yaa, işte böyle!.."

Adam ve karısı önce şaşkınlıkla baktılar. Sonra az önce verdikleri yargıyı düşünerek gülümsediler. Büyükanne bu gülümseyişten cesaret aldı. Uyuyan çocuğun yanağına bir fiske attı. Çok gülünç bir sözü tekrarlar gibi sırıtarak, "Yaa, işte böyle!" dedi yeniden.

Çocuk uyandı. Uyku sersemi bağırdı:

"Anneee! Ne böyle?"

Büyükanne o cümleyi çocuğu eğlendirmek için söylemiş pozunu takındı. Ağzını soytarılar gibi çarpıttı.

"Vaziyet böyle..." dedi. Sonra daha gülünç bir şey yapmak istercesine kümese döndü, çocuğa eliyle horozları göstererek, "Ö-örö-öööö!" diye bağırdı.

Çocuk hiç gülmedi. Tersine kızdı. Büyükanne memnundu. Horozların uyanıp yanıt vermelerini bekledi. Horozlar uyanmadılar. Bir tavuk hafifçe gıdakladı. Adam ve karısı kıs kıs gülüyorlardı. Büyükanne fırsatın henüz geçmediğini düşündü. Yeniden, "Ö-örö-öööö!" diye bağırdı.

Çocuk şaşkınlıkla fırladı kalktı yerinden.

"Niye ötüyorsun büyükanne be?" dedi.

Kadın, kocasının kulağına eğildi:

"İyice bunamış," dedi.

Adam başını salladı.

O anda büyükanne durumunu kavradı. Sonsuz bir gülünçlüğün ortasmdaydı. Öbür yanda, *Horozlar!.. Hani o horozlar...* Zavallıydı. Bitkindi. Her şey bitmişti. Bezgin bir yüzle kümese döndü, hüzünlü, ama gülümser gibi tatlı bir sesle, "Uyansana çil horoz... Uyansana çapar horoz!" dedi.

Ve horozlar o anda uyanıp ötmeye başladılar.

Hadi

Bir kedi telaşlı adımlarla sofayı geçti, pustu ve sonsuz bir hızla odaya atıldı. Yerde, kilimin ortasında tarazlanmış bir vişneçürüğü, sonra ayna. Durdu, ilgisiz, kısık gözlerle aynaya baktı. Döndü, sofaya çıktı ve yine aynı telaşlı adımlarla kapıyı geçip gülünç bir kaplan gibi odanın tam ortasına attı kendini. Yine o tarazlanmış vişneçürüğü ve... ayna.

Bu oyunu sürdürmek istiyordu. Odanın köşesinde meraklı iki büyük göz işin sonunu bekliyordu. Tuhaf bir işaret verdi. Bu, duyulmayan, ancak anlaşılan bir işaretti: "Hadi!" Kedi keyifle döndü, sofaya çıktı. Oyun yeniden başladı. Sofayı geçti. Bir rüzgârla birlikte odaya doldu. Aynanın tepesinde tahta oymalarla deniz canavarlarına benzetilmek istenmiş iki işleme bulunan çerçevesi, o bir tarafı kırık ve kedi solukları ile puslu camına yapıştı. "Hadi!" Kedi alaycı bir cambaz gibi kuyruğu üstünde döndü. Sonra, telaşlı adımlar, rüzgâr ve hop... ayna.

Dışarıda, pencerelerin dışında orman ağır gürültülerle yaklaşıyordu. Bir kırlangıç pervazların arasındaki maviyi kesti. "Hadi!"

Sofada tembel bir eski zaman kokusunu küçük fısıltılarla burnuna çekti, adımlarını hızlandırdı. Ka-

pıyı havada geçti, vişneçürüğü hafifçe kabardı. Sonra ayna.

Karanlık köşedeki iki büyük kurbağa gözü oyunu korkunç bir ustalıkla yürütüyordu. "Hadi!" Sofa sessiz, kapı açıktı. Küçük ayak sesleri kapıyı atladı, düştü ve ayna.

Pencere bir bulutun önünden ağır ağır geçti.

Kedinin kuyruğu belirsiz sorularla kıvrılıyor, sonra bir hayvan içgüdüsünün sürüklediği pıtırtılar duyuluyordu. Sofa, içindeki o eski kokuları, sessizliği, genişliği küçük soluyuşlarla odaya boşaltıyordu. İki kurbağa gözünün ardına saklanmış o küçük yaratık, usanmış, kızgın, ama zarların o tuhaf ritminden kurtulamayan bir barbut oyuncusunun sabırsızlığı ile kımıldandı: "Hadi!" Sonra yine o barbut oyuncusu gibi, "Son olarak üç defa oynayacağım," diye geçirdi gözlerinden. Zarları daha çabuk kurtulacakmış gibi hızla attı: "Hadi! Hadi! Hadi!"

Kedi anlaşılmaz bir hızla havada üç defa gitti geldi. Öyle ki, halının iki karış üstünde, boşlukta uzun bir tekir kedi şeridi asıldı kaldı.

Dışarıda gün pencereye değin alçaldı. Duvara kavuniçi bir pencere çizdi. Kavuniçi pencere ağır ağır döndü, duvarda yürüdü, köşeye geldi. Köşede, gözün çevresinde, önce düşük bir omzu, ince bir kolu, kolun altında koyunlarm çene kemiklerinden yapılmış küçük bir deveyi, sonra bütün o kurbağa gözlü küçük kızı aydınlattı. Giysileri yırtık, saçları tozluydu. Oraya nasılsa bırakılmış, unutulmuş, gidilmişti. O köşeden

süpürgenin köşeli ucuyla alınıp atılacak eski bir tavanarası eşyası gibiydi. Yüreği durmuş, kolları değnekler gibi cansız. Yalnızca gözleri hüzünlü, –bu kin gibi belirli bir hüzündü– bir korkunun ayak seslerini bekliyor, gittikçe büyüyor, öteki organların canlılığını sömürüp odanın ortasında gizli bir egemenlik kuruyordu.

Duvardaki kavuniçi pencere ağır ağır söndü.

Kedi yorgun adımlarla geldi, vişneçürüğünün üstüne kuyruğunu kıvırarak yattı, kayboldu.

Dışarıda orman, meşelerin yüksek, ıslıklı tepelerinden hızla boşandı, yaklaştı. Birden kapıdan içeri doldu. Küçük kızın gözleri ağır ağır kapıya döndü. Sofada ayak seslerini dinledi. Düşündü: "Annem!"

Kapıdan yorgun, yumuşak bir kadın vücudu girdi. Yüzünde gençlikten orta yaşa dönüşen o ılık havayı getirdi. Köşeye ilgisizce baktı. "Orada mısın?" dedi. Yanıtı beklemeden aynaya yürüdü. Saçlarını eliyle taradı, usulca güldü. Köşedeki o büyük iki kurbağa gözü de usulca güldü. –Belki de gülmedi, ama güldüğü düşünülebilirdi.–

Kadın tatlı salmışlarla mutfağa gidip geldi. Açılır kapanır masayı kurdu. Tabakları dizdi. Sonra meyveleri, salataları, tuzlukları getirdi. Sofranın ortasına içinde güllerin açtığı kırık, eski gelinlik vazosunu koydu. Hem bezgin, umutsuz, hem de sevinçli ve umutlu, karışık bir düzeni vardı yüzünün. Güzel taraflarına bakmak için aynaya döndü ve yüzündeki umutsuzluk payı arttı. Köşede kurba-

ğa gözlü kız oyuncak devenin bez hörgücünü sıkıp duruyordu. Gözleri büyük bir ilgiyle odanın içinde döndü durdu.

Alacakaranlıkta bir zaman oturup beklediler. Sonra kadın kalktı, ışığı yaktı. Lambanın sarı ışığı köşeyi açığa çıkardı. Korkuluk değnekleri gibi kollarını ve bacaklarını sürükleyerek usulca kanepenin altına, karanlığa geçti. Bir terlik tekinin ve kirlenmiş çorapların yanma uzandı. Dişleri çıkınca nasıl elma yiyeceğini rahatça düşünmeye başladı. Meyve tabaklarının içinde, bir uçları kızarmış duruyorlardı. Tek gözünü kısıp onlara baktı. Dördüncü elmayı nasıl yiyeceğini düşünürken kapı vuruldu.

"Hadi!"

Kadın kurulmuş bir oyuncak gibi fırladı. Aynaya kaçamak bir göz attı. Eteğini aşağı çekerek düzeltti. Hızlı adımlarla kapıya gitti. Ormanın uğultusu içeri doldu:

"Merhaba!"

"Hoş geldin."

Küçük kız gözlerini çorapların üstüne koyup baktı: Boyalı, eskice ayakkabılar, dizleri çıkmış bir pantolon, uzun bir ceket ve tanımadık genç bir yüz. Sakalları iyice kazınmış, saçları düzgün taranmıştı. Yüzünde hafif bir kırmızılık vardı. Odaya girince, vişneçürüğünün, kedinin, aynanın ve o iki büyük gözün havasına çarptı. İrkildi. Döndü. Kadın hemen yer gösterdi: "Otursana."

Adam güvensizdi. "Kimse yok ya?" dedi.

Kadın kuşkuyla karyolanın altına baktı. Sonra mırıldandı:

"Yok canım. Kim olacak!"

Adam da karyolanın altına baktı. O tuhaf parıltıyı gördü. Hafifçe korktu:

"Ya o?"

Kadın ikiyüzlü bir kahkaha attı:

"Kedi canım," dedi.

Adam yarı inanmış, oturdu.

"Nasılsın, iyiyim, sen nasılsın?" dedi.

Ve birden yanıtı da kendisinin verdiğini fark etti. Sıkıldı, kızdı kendi kendine.

"Şey! Öyle alışmışım ki," dedi. "Dalgınlıkla yanıtı da ben veriyorum."

Kadın şaşkın şaşkın güldü.

"Olur bazen," dedi.

Gerçekte alay etmiyordu, ama yüzünün öyle bir havası vardı. Adam utandı. Önce kendine, sonra kadına sinirlendi. Kadın, küçük arzularla durmadan gülüyordu. Birden kanepenin altına, küçük kıza takıldı gözleri. Bozuldu. Yüzündeki gülüş, yorgun ve acı kasılmalarla silindi. İki büyük göz yeni bir oyun kurmakla meşguldü. Bir an düşündü, kararını verdi. O belirsiz işaretini çaktı:

"Hadi!"

Oyun başladı.

Kadın ciddi bir sesle:

"Son günler geçerken yüzüme bakmaz oldun," dedi. "Yoksa..."

"Ne yoksası!" diye bağırdı birden adam. Sonra o iki büyük gözün korkusuna tutuldu. Yüzü gevşedi. Önüne bakarak, "Asıl sen beni gönlünden çıkardın mı nedir," dedi. "Eve adamlar saklayıp beni içeri alıyorsun, değil mi? Evet!"

Durdu. Bir an düşündü. Alın kırıştı. Gözlerini kısarak, "Sonunda evet dedim mi yine?" diye sordu.

Kadın bir şey anlamamıştı.

"Yok canım, kedi," dedi.

"Kediyi demiyorum," dedi adam. "Demin söylediğim cümlenin sonunda evet dedim mi, demedim mi?"

Kadın ne diyeceğini bilemiyordu. İki büyük göz bıyık altından gülerek bakıyordu. Birden işaretini verdi: "Hadi!" Kadın silkindi. Olumlu yanıt vermenin daha iyi olacağını düşünerek, "Evet, dedin," dedi.

"Tuu, kör olası! Alışkanlık işte. Dalgınlık. Ne dalgınlığı? Aptallık düpedüz!" diye bağırdı adam. Çıkardı, bir cigara yaktı.

Kadın kalktı.

"Yemeği getireyim," dedi. Adamın annesiymiş gibi şefkatli ve istekli gülümsüyordu. Adam sıkıldı. Sıkıntıdan patladığını düşündü. Bu kadının yanma neden gelmişti? Neden onun bile yanında bir sürü aptalca sözlerle gülünç duruma düşüyordu? Konuşacak, anlatacak nesi vardı? Elimi çabuk tutmalıyım, diye geçirdi içinden. Kalktı. Vişneçürüğünü geçti. Aynanın önüne gitti. Yüzüne baktı. Üst dudağını hafifçe büzerek yüzünü güzelleştirdiğini sandığı bir

durum aldı. İçerideki dişinin ayak seslerini arzu ile dinledi. İçkili geldiğine üzüldü. "Ya şimdi?.." diye geçirdi içinden. Sonra çabucak yanıtını verdi: "Yok canım! Bir hafta üst üste kadınlarla düşüp kalktığım oldu."

"Rakı aldım," dedi kadın. "Sana sâkilik edeceğim." Gülümsüyordu. Adam irkildi. "Yok. Yok istemem!" dedi. "Zaten biraz içtim."

Sofraya oturdular. İki büyük kurbağa gözü de geldi kuruldu sofraya. Gizlice yürütüyordu oyununu:

"Hadi!"

Adam ağzmdakileri yuttu:

"Yemeğin güzel olmuş," dedi.

"Salih getirdi tavuğu," dedi kadın.

"Salih kim?"

"Şey canım. Durağın oradaki."

"Ha!.. Salih. Peki ne işi var onun burada?"

Kadın korktu:

"Hiiiç!" dedi. "Ara sıra uğrar, bizimkinin dostuydu."

Adam ilgisizdi. Sessizce yemeğini yedi. Tam kalkacaktı, gözleri kanepenin altına ilişti. Şeytanlar gibi göz kırptılar: "Hadi!"

Bir şey söylemek zorunluluğunu duydu:

"Dostu muydu? Evet. Tuu, Allah kahretsin yine evet!"

Öfkeyle kalktı sofradan. Kadın korktu. Bastırmak ister gibi bağırdı:

"Vallahi dostuydu!" Salih'i kıskandığını sanıyor-

du. Zavallı, titrek bir gülüşle kalktı, yanına gitti. Elini omzuna koydu. Adam arzuyla bakıyordu.

İki büyük göz oynadı.

"Hadi!"

Sarıldı, boynundan öptü. Hiçbir şey duymadı. "İçkiden," diye düşündü. Bıraktı.

"Ceketimi çıkarayım," dedi.

"Ben çıkarırım," dedi kadın. Arkasına geçti. Ceketi aldı. Birden gözleri pantolonun arka cebindeki şişkinliğe ilişti. Gözleri korkuyla açıldı.

"Bu ne?" diye bağırdı.

"Hangisi?"

"Şu!.." Çıkardı, uzattı.

"Hiiiç, tabanca," dedi adam. "Görmüyor musun?"

"Niye aldın?"

"Niye mi? Ben her zaman taşırım. Hiç görmemiş miydin? Görmemiştim, hay Allah!.. Sarhoş muyum neyim ben de."

Kadın neredeyse ağlayacaktı.

"Beni öldürecek misin yoksa?" dedi.

Adam şaşırmıştı. Nereden çıkarıyor bunları, diye düşündü.

"Ne diyorsun sen Allah aşkına?" dedi. "Otur da konuşalım, bırak şakayı."

"Şaka değil..." dedi kadın. "Salih'in geldiğini biliyordun değil mi? Onun için öldüreceksin beni, değil mi? Vallahi dostuydu. Her zaman gelir gider. Zaten hiç sevmem ki o herifi!.."

Sıkıntıdan patlayacaktı adam. Tabanca elinde si-

nirle oynayıp duruyordu. Emniyeti açtı, kapadı. Kanepenin altındaki keyifle kızıştırıyordu oyunu:

"Hadi!"

"Bırak şu saçmaları. Tombala oynayalım," dedi.

Kadın ağlıyordu. Kesik kesik hıçkırıyordu. Bir ara gözleri kanepenin altına kaydı. Sustu. Umutsuzca,

"Sen beni sevmiyordun ki zaten," dedi. "Hiç sevmedin ki. Son günlerde selam bile vermez oldun. Şimdi de onun yüzünden, şimdi de öldüreceksin beni değil mi!.."

Yeniden ağlamaya başladı.

Adam öfkeleniyordu.

"Saçmalama yahu!.." dedi. "Deli misin, evet deliyim, tuu kör şeytan, yine şaşırdım. Nereden çıkardın bunları, akşamı zehir ettin!.."

Kadın ellerini masaya dayamış, sarsıntılarla ağlıyordu. Arada burnunu çekiyordu. Adam midesinin hafifçe bulandığını, başının döndüğünü fark etti. Kusmak ve bir elektrik düğmesini çevirir gibi şu ağıtı kesmek istiyordu.

İki büyük göz, oyunun sonunu, son zarları bekliyordu. Keyifle çırpındı:

"Hadi!"

Kadın eskisinden daha hızlı, adeta boğulur gibi ağlamaya başladı. Bir şeyler söylemek istiyor, söyleyemiyordu. Gözleri şişmişti. Adam iğrendi. Bulandı.

"Kes şu zırıltıyı be!.." diye bağırdı. "Kes be!.."

Kadın bir an sustu. Başını kaldırdı. Siyah tabancayı ve iki büyük gözü gördü.

"Hadi!"

Son bir gayretle:

"Ayaklarını öpeyim öldürme beni!.." diye haykırdı. Sonra yine dalgalı, sulu, usanç verici ağıtına başladı.

"Bir düğme..." diye düşünüyordu adam. "Bir düğme. Çeviriversen ve yaygaracı radyolar gibi sussa." Ekşi bir suratla aynaya baktı. Sonra kanepenin altına. İki büyük kurbağa gözü ölü gibi kıpırtısızdı. Adamın gözleri çevrede dolaştı ve elindeki tabancada durdu. İki büyük göz tabancaya dikilmiş son zarını atıyordu.

Dışarıda orman parçalanıyordu. İki ağaç kümesi pencereden telaşla geçti.

Ve iki büyük kurbağa gözü birden işaretini verdi:

"Hadi!" "Hadi!.. Hadi!.. Hadi!.."

Adam ancak "düğme" diye düşünebilecek kadar vakit bulabildi. O anda parmağı tuhaf bir içgüdüyle tetiği çekiyordu.

Kadının gözleri gülünç bir şaşkınlıkla açıldı, sonra dondu. İskemleye yığıldı kaldı. Adam olay ile bilinci arasındaki uzaklığı adımlıyordu. Sessizce kalktı, masanın üstünden rakı şişesini aldı. Gırtlağı kavrulunca-ya kadar içti. O anda adımını bilinçle bastı. Korkuyla haykırdı:

"Ne? Öldün mü? Öldüm!.."

Sonra başını önüne eğip usulca, "Dalgınlık," dedi. "Yanıtını yine kendim verdim."

Kanepeye oturdu, sızdı.

Küçük kız uzun uzun yeni bir oyun düşündü. Ka-

nepede oturan adamın ayakkabı bağlarını birkaç defa çözüp bağladı.

Dışarıda ay batıyordu. Tombalanın hemen kenarından batıyordu. Küçük kız eski bir yılbaşı gecesini, pastaları, kırmızı uçlu elmaları düşündü. Usulca kımıldadı. Kanepenin altından çıktı. Masaya ağır ağır yaklaştı. Birden annesinin korkunç gözlerini gördü. Önce elma almasına kızdığını sandı. Elini çekti. Yine bakıyordu. Geriledi. O zaman masanın altında küçük tahtaya ağır ağır damlayan kanı gördü. Merakla yaklaştı masaya. Annesinin eline küçücük dokundu. Ses yoktu. Daha yaklaştı. Elini bir daha sürdü. Öldüğünü bilemedi, ama içinde bir yerin bir kötülük haberi ile dolduğunu duydu. Korkuyla elindeki devenin başını ısırdı.

Döndü. Adama baktı. Sızmıştı. Suratında yerleşmemiş, serseri insanlardan herhangi birinin tedirgin, soluk düzeni vardı. İçinde anlaşılması güç bir eziklik duydu. Sanki gözlerini kapamak istiyormuş gibi. Ya da biri mi gelecekti birden? Bir süre sofaya açılan kapıyı gözetledi. Sonra oturdu. Adamın ayakkabılarının bağlarını çözmeye başladı.

Yunus

Duvarda saat ağır ağır dokuzu vurdu. Yani sabaha karşı üç. O eskimiş, anlaşılmaz, bastonlu romen sayıları karanlığa çizildi. Dar taş avluda bir çift takunya sabaha karşı duygusunu sürdürmeye çalışıyordu. Bu uyanılmamış bir düşse, ay ışığının döküldüğü beyaz taşlara çarpan uykulu iki küreğin, acılar ve hamamböcekleri ile dolu bir kilerden öksürüklü sakalların titreştiği bir odaya taşıyıp durduğu o yorgun kadını, yani annemi hatırlamamaya imkân var mı? Ay ışığı odada, sanki her şeyin dışında, soyut, mutlu bir kesiti aydınlatıyordu. Üstünde uyku cinlerinin uçuştuğu mermer denizliği, kırmızı halıyı, Yunus amcamla büyükbabamın kedi yavruları gibi kıpırdanıp duran beyaz yüzlerini. Işıkta yıkanmış, rahat, parlak yüzlerdi bunlar. Gerçekte ise kocaman, sessiz odalarla dolu bu büyük evde, hiçbiri ötekine benzemeyen dört insanın, bir ölüm saatinin korku ve tedirginlik dolu havasını soludukları, ölüm kuşlarının sık sık usulca yüreklerine dokunduğunu duydukları bu gömülmüş evrende böyle rahat görünümlere yer yoktu. Bunu çoktan beri biliyordum. Altımızda çürüyen direkleri, bir gün hepimizin eski taşlar, halılar ve ayna kırıkları ile birlikte nemli bodruma doluşacağımızı biliyordum. Bekliyordum. Belki de birlikte bekliyorduk. Bunu bazı şey-

lerden anladım. Annemin dün büyükbabama, "Artık yetmez mi?" dediğini duydum. "Yarın turşuyu da kuracağım. Hepsi o kadar. Benimki bir saatlik iş. Başkalarına söylemeyin. Sadece şu narın altına gömün beni. Dağın başında üşürüm. Üstelik kalbim de var!"

Ölüm, Yusuf amcamın içini oyuyormuş. Öyle söylüyor. Bunu uzun ve sıkıntılı bir boşluk havasına düştüğü akşamüstü saatlerinde belirsizce göstermeye çalıştı. Önceleri hiç anlamadım. Şaşırdım biraz da. Şimdi anlıyorum. Hatta içimdeki bütün o boşluk kuyularının anlam kazandığını, bir varlığa dönüştüğünü duyar gibi oluyorum.

Büyükbabam, yani Yunus'un babası, ölümü düşünmez görünüyor. Ama ölecek. Birkaç güne kadar hepimiz ölünce bu evden çıkıp gitmeyi düşünüyorum.

Saat dokuz buçuk. Dışarıda ayaz artmış olmalı. Pencereye soğuk zambaklar çiziliyor. Ay kayboldu. Ahırda at kişnemeye başladı. Büyükbabam uyandı. Sakalı bir öksürükle sarsıldı. Sonra sarsıntı Yunus amcama geçti. İkisi aynı anda doğruldular. Büyükbabam sözde beni uyandırmamaya çalışarak, "Yunus yavrum, şu lambayı yak!" diye fısıldadı.

Yunus amcam hâlâ öksürüyordu. Uzun donunu çekerek kalktı. Tam lamba düğmesine uzanırken gözlerimi kapadım. Açtığımda o tuhaf sınır geçilmiş, sabah başlamıştı.

İşte ölümü gömdük. Sanki hiç olmayacakmış gibi. Büyükbabam tütün sarıyor. Yerdeki kırmızı kilim her gün süpürülmekten pırıl pırıl. Duvarda, sedirlerin üs-

tünde, uzun boynuzlu geyikler, postallı güleç çobanlar, kır çiçekleri ile dolu küçük halılar. Avluda takunyalar uykulu seferleri bırakıp ıslak bir sabah canlılığına başladılar. Sofrada çaydanlığın ıslıkları akıyor.

At yeniden kişnedi.

"Kalk oğul!" dedi büyükbabam. "Atın yemini ver. Oğlan uyuyor daha!"

Yunus amcam öksürüyordu.

"Hastayım," diye fısıldadı. "Uyanınca versin."

Beni gösteriyor olmalıydı. Gözlerimi daha sıkı kapadım. Büyükbabam öfkelendi:

"Daha adam olamadın!" dedi, kızgınlıktan titreyen bir sesle. "Her sabah bu tatsızlığı çıkarırsın. Artık sakalların ağardı."

Öbürü hafifçe inliyordu:

"Hastayım dedim. Her tarafım ağrıyor. Kalkar halim yok."

Kapı sertçe açıldı. Gözlerimi araladım. Kediydi. Mandala asılı olarak kapıyla birlikte içeri girdi. Arkasından annem. Elinde kahve tepsisi. Yüzü ışıkta daha soluk görünüyor. Kaşlarının üstüne sessiz çizgiler çizilmiş. Bana baktı. Uyumadığımı anladı. Ama ses çıkarmadı. Kahveleri verdi. Sıkılgan bir sesle, "Turşuyu kurmaya başladım," dedi. "Öğleye kalmaz biter."

Ölümü sabaha rağmen sürdürebiliyordu. Bunu yeryüzünde sadece o yapabiliyordu. Buna alışıktı. Artık sonuna geldiğini biliyordu. Küçük bir şey daha: Annemin sol elinin küçük parmağı yoktu. Şimdiye kadar bu parmağı hiç düşünmemiştim. Hep öbür dört

parmakla bazı işleri nasıl becerdiğini seyretmiştim. Şimdi beşinci parmağın farkına varıyorum. Bu, bazı şeyleri değiştirecek mi?

Yunus amcam derin bir of çekti. Annem sessizce çıkmıştı. Çekişme yeniden başladı. Büyükbabam uzun deneyler sonunda kazandığı o olağanüstü inatçılığı öyle ustalıklı kullanırdı ki amcam olsun, annem olsun kimse onun karşısında ne yapacağını bilemezdi. Takkesini arkaya iter, üç beyaz telin bulaştığı kırmızı alnını kaşır, kiraz ağızlığını, sakalının içinde kaybolmuş dişsiz ağzına götürerek gözlerini bir noktaya dikerdi. Hayatımda padişahtan onun kadar az korkan birini daha görmedim. Eski bir derebeyi idi. O günlerden kalma kirli bir tütün kesesini herkese gösterirdi.

"Kalk Yunus!" dedi yeniden. Yunus amcamı tedirgin etmek istiyordu. Yaşlı, hasta Yunus ne yanıt vereceğini bilemezdi. Atı severdi. Ama yıllardır içine biriktirdiği bütün o soylu düşünceleri ve yalnız kendisinin olan kapalı havalara özgü acıları da severdi. Ne desin hasta Yunus. O da artık sınırda yaşadığımızı biliyordu. Birden coştu; gözleri yaş içinde, çocuklar gibi burnunu çekerek, "Ölsün isterse," diye bağırdı. "Biricik atımız ölsün. Sonra da derisini yüzsünler. Leşini de köpeklere atsınlar. Kargalar da yesin. Kurtlar da yesin."

Kedi kapının dışını tırmalıyordu. Sesi ayazda ince, keskin. Yunus amcamı körüklemek ister gibiydi. Büyükbabam, insafsız, kirli gözlerle bakıyordu. Çenesi ağzının içinde kaybolmuş.

"Başımı alır giderim," diye devam etti Yunus am-

cam. "Neresi olursa olsun çeker giderim. Sonra da daha fazla hastalanırım, ölürüm, sen de kurtulursun."

Hızla giyindi. Babasının şaşkın bakışları önünde kapıyı vurdu, çıktı. Avludaki muslukta yüzünü yıkadı. Sonra sokak kapısını çekti, gitti. Takunyanın gezintisi bir an durup yeniden başladı. Annem telaşla odaya girdi. "Nereye gitti?" diye sordu. Büyükbabam karşılık vermedi. Sadece beni dürtükledi. Sert bir yüzle, "Bastonunu unuttu. Kalk yetiştir ardından," dedi.

Bastonu aldım. Giyinip fırladım. Annem içi peynirli iki dilim ekmek tutuşturdu. Ahırda at, akşamüstü ölmek üzere olan yaşlı bir eşkıya gibi homurdanıp duruyordu.

Sokağa çıktım. Pırıl pırıl bir soğuk. Sokak karanlık. Ayağıma yumuşak bir şey takıldı. Eğildim. Bir kuş ölüsü. Artık yaşayamıyorlar, diye düşündüm. Ölünce çok hafiflemiş olan kuşu komşunun duvarından içeri attım. Alçak tavanlı, dar kepenklerle örtülü dükkânların ve Ermeni yapısı sessiz evlerin arasından hızla yürüdüm. Amcamı bulacağım yeri biliyordum. Deliklerine ufak niyet taşlarının yapıştırıldığı "uzun duvar"ın çevresini dolandım. Tepesi kırık, gülünç, şemsiyeli bir minare. Onun yanı başında mescit yıkıntısı. Eski bir çınar, karanlıkta, yapraksız dallarını çoğaltıyordu. Yıkıntıya girdim. Orada yıkıntının içinde nasılsa sağlam kalmış küçük bir odada amcamı buldum. İsli bir tavan. Yerde yalnızca eski bir hasır. Duvarlarda dolaplar, kitaplar ve eski zaman çalgıları. Köşede yamalı bir hırkanın altında kırmızı sakallı bir dünya kaçkını ya-

tıyordu. Sakallarında uyku cinleri oynaşıyordu –belki de rüzgâr–. Yunus amcam kalm, eski bir kitap okuyordu –hep onu okurdu, bir çalgıcının anlattığı öyküler– mum ışığında, mırıldanarak. Bastonu bir köşeye koydum. Onu seyretmeye koyuldum.

Biraz sonra tuhaf bir oyun başladı. Bu, sessizlikten ve karanlıktan umulmayan bir sonuçtu. Yunus amcam kitabı mırıldanarak okuyor, kendi içine katlanıyordu. Önce bu bana korkunç bir felaket gibi geldi. Bağırmamak için kendimi güç tuttum. Sonra birden kavradım: Amcam yoğunlaşıyor, çevresinde ölüme benzer bir boşluğu çoğaltıyordu. O sırada onun kimsenin anlamadığı şeyleri anladığını ve gömüldüğünü duyar gibiydim. Bir kâğıt gibi sonsuza doğru katlanıyor; bedeni, gözleri gittikçe küçülüyordu. Sayfaları üst üste kapanan, bir daha hiç açılmayacak bir kitaba benziyordu.

Mum eridi. Sonuna kadar yandı.

Bir süre şaşkın, öylece kaldım orada. Neden sonra kendime gelip silkindiğimde kapıdan sabah aydınlığının usulca girmeye başladığını gördüm. Soğuktan donmuş gibiydim. Kalktım. Karanlıkta hâlâ seçilmeyen kürsünün ve kitabın olduğu yere gittim. Eğildim. Orada amcamın küskün bakışlarla donmuş gözlerini, artık hiç titremeyen beyaz sakalını, yorgun bir tavırla kıvrılmış hareketsiz gövdesini gördüm. Kolundan saygıyla tutup kaldırmak istedim, –sanki hâlâ yaşıyormuş gibi–. Bir kuş ölüsü gibi hafif, ama dolgundu. Yeniden rahat kıvrılışına bıraktım. Baston elimdeydi.

Korku içinde kaldım. Dünya kaçkını uyuyordu. Kırmızı sakalına neredeyse güneş vuracaktı. Amcam içimizden en erkenci olanıydı. Sonra annem mi?

Dışarı çıktım. Mescit avlusu yıkık, sessiz. Yalnızca bir horoz, çınarın çıplak dalları altında, nasılsa unutulmuş büyük bir ayna gibi duran havuzun sularına eğilmişti. Altın tüylerini titretiyordu. Bu soluk, yıkık, kederli havaya hiç uymayan bir canlılıkla öttü. Sabah yırtıldı.

Çatı

"Artık güz mü geliyor?" diye sordu büyükannem, duyulmaz bir sesle.

Rüzgâr çabuk kuruyan elma yapraklarını, çürümüş çam ve kil kokan ıslak tozları, bir muştu böceğini ve perdeleri odaya doldurdu. Komşu suratını astı, sakalını kaşıyarak,

"Kış erken gelecek," dedi babama, "usandıracak gene."

Koyu bulutlar toplanıyordu. Küçük saat çaldı. Rüzgâr karanlık bir havayı perdelere doldurdu. Gözlerimi kısıp dışarı bakınca evin büyük bir gemi gibi ağır ağır gittiğini gördüm. Birden küçük bir sağanakla ürperdi hava. Saçaklara sesli, iri damlalar döküldü. Üşür gibi oldum. Yeni alınmış, bomboş, ak defterin ya da çıkmaya hazırlandığım bir yolculuğun o sevimli, kaygan dili geçti içimden. Hemen çekip gitmek, çekip gitmek, çekip gitmek... Kalktım, bir bardak su içtim.

Duvarlarda asılı büyük kahverengi bir halı kararıyor, odayı akıl almaz bir kalabalıkla dolduran bir yığın zevksiz eşyayı azaltırcasma genişliyordu. Küçük saat yeniden çaldı.

"Bozulmuş," dedi annem, "Yaptırıver."

Büyükannem gene o duyulur duyulmaz sesiyle sordu:

"Yağmur mu yağıyor?"

"Şimdiden başladı mübarek," dedi komşu, babama. Sanki büyükannemin her söylediğini duymak, ona yanıt vermek zorundaymış gibi.

Güz geliyordu. En iyi günler. Usul yağmurun altında dolaşsam şimdi. Derenin kıyısında bir çınarın altına oturup pis sularda yüzen, sonra yağmur suyuyla temizlenen sıska çocukların, çamaşır yıkayan kadınların ve ağaçları dolduran kara sığırcık sürülerinin şamatasını dinlesem. Salça, tuğla ve büyük çarklarda temizlenen binlerce derinin kokusu. Çürük yaprakların...

"Ben gidiyorum!" dedim anneme.

"Nereye?"

"Hiç. Dolaşacağım biraz."

"Üşürsün!"

"Bu yağmurda!" dedi komşu. Gözlerini de faltaşı gibi açtı. Babam burnundan soluyarak bir bana, bir komşuya baktı. İşte böyle bizimkiler, demek istedi.

"Üşümem."

"Saçmalama!" dedi babam. "Otur oturduğun yerde."

Komşu, herkesin soğuktan öldüğünü gördüğü için yaz kış paltosunu çıkarmayan mezar bekçisini anlatmaya başladı. Kırk defa anlatmıştı. Sıkıntıyla dinledik. Sonra da kıssadan hisse çıkardı.

Küçük saatten bir zembereğin boşalışma benzer bir ses geldi. Annem, babamın yüzüne baktı.

"İyi, iyi," dedi babam. "Şimdi param yok. Daha çatı da aktarılacak."

"Sende mi para yok komşu?" dedi komşu. "Bunu sen söyleme bari."

Babam, acemi bir kıvançla sırıttı:

"Yok!" dedi. "Emin ol yok."

Annem tiksintiyle hepimizi süzdü. Büyükannemi biraz daha fazla. Sonra başını, yüksek bir yerde yaşamak istiyormuş gibi yukarı kaldırdı. Yağmur pencereden içeri vuruyordu. Büyükannemin o tedirgin uykusunu böldü. Yüzünü dışarı çevirdi.

"Yağmur yağıyor!" dedi uçar gibi ya da hafif bir köpüğü çok ötelere üfler, bir yarayı soğutur gibi. "Dışarı çıkarın beni."

Büyükannemin sözlerini duyunca komşunun ağzı açık kaldı. Başını iki yana salladı. Lahavle çekmek istedi. Ama şaşkınlıktan başka bir sözcük çıktı ağzından. Gürültüyle, "Abdülhamiiit!" diye bağırdı.

"Söyle annene," dedi annem. "Gene saçma sapan. Üşür. Zaten hasta."

Babam yalnızca, "Ya, öyle," dedi.

Büyükannem sızlanıyordu:

"Çıkarın beni. Çıkarın beni. Yağıyor. Yalan mı?"

Bağırdığını, bu haykırışa karşı koyamayacaklarını sanıyordu. Oysa yağmurun getirdiği o dolgun uğultu ve şehrin sokaklarını yavaş yavaş doldurmaya başlayan ivecen, yaygaracı, arsız kalabalığın beklemedikleri bir olay karşısında çıkarmaya alışık oldukları şamata gergin yayın saatini bile susturuyordu. Ya rüzgâr?

Kırçıl bir sağanak hızla kavuşuyor, perdeleri dolduruyor, komşunun duvarını kaplayan sac levhaları kalın bir bez gibi yapraklayarak, istesek korkabileceğimiz kocaman sesler çıkarıyordu.

Yağmur elmanın dallarını eğdi.

"Ne o?" dedi ve fırladı babam birden. Hepimiz duyduk. Ağır bir taş mı yuvarlandı? Yoksa yıldırım mı? Ürperir gibi oldum. Tüysüz kaygan bir ipekli kasıklarıma süründü. Birbirimize baktık.

Bir daha geldi gürültü, tepemizden. Çatı mı yoksa? Fırlayıp çıktık yazlığa.

Kocaman bir çekicin çatıya gümbürtüyle indiğini gördük. Çekicin ucunda bir adam. Gür, kahverengi saçlı, kırmızı yanaklı biri. Yüzü sinek öldürür gibi kaygısız ve neşeli. Vuruyor elindeki ağır demiri.

"Hey!" diye bağırdı babam. "Buraya baksana. Sana söylüyorum. Damdaki! Ne yapıyorsun orada?"

Adam gülümseyerek yüzünü çevirdi. Komşuyu, beni, babamı süzdü. Bir elini selam verir gibi kaldırdı. Sonra işine döndü. Komşu, şaşkınlık tonunda homurdandı. Babam daha fazla kızdı. Bir kibriti ucuyla birlikte ağzına attı. –Sinirli anlarında kibrit çöpü, kürdan gibi şeyleri kemirir babam–. Sonra hırsla tükürdü.

"Sağır mısın yahu!" diye bağırdı yeniden. "Ne yapıyorsun orada? Duymadın mı be!"

Babamın sözleri çekicin inişine rastlamıştı. Gürültüden adam söylenenleri anlamadı. Yalnızca dönüp baktı. Gülümsedi. Babam sözlerini tekrarlamak zorunda kaldı.

"Hiç!" dedi adam. "Çatıyı aktarıyorum."

"Ne aktarması yahu! Düpedüz yıkıyorsun çatıyı."

Bizimki dalgın dalgın güldü.

"Siz de bunları çatı diye mi yaptırdınız?" dedi. "Direkler çürümüş. Vurunca mürver gibi dağılıp gidiyor."

Çıtaları tutan direklerden birinin saçakla birleştiği noktaya vurdu. Direk kırılarak yana kaydı. Çıtalar çöktü. Kiremitler içeri döküldü.

"Dur bakalım," dedi babam korkuyla. "Dur, anladık. Kim gönderdi seni?"

Adam başka birinde olsa sırıtma sayılabilecek bir gülüşle, "Ben Güleç Osman'ım," dedi. Başka da bir şey söylemedi. Üstünde mavi ketenden gösterişsiz bir elbise vardı. Çekicini vurmaya, çatıyı yıkmaya devam etti. Kuvvetli kollarına bakıyor, daha hızlı vurması için dişlerimi sıkıyordum.

"Güleç Osman ha!" dedi komşu. "Adını çok duydum."

Sonra bilgiççe ve adama duyurmak ister gibi konuşmaya başladı:

"Üstüne yoktur. Göreceksin, eli çok çabuktur. Eski, çürümüş çatıları yarım saatte dümdüz eder. Günlerce uğraştırmaz öyle insanı. Hükümet konağının çatısını... Biliyorsun. İşte buydu!"

"Ya!" dedi babam. Güleç Osman'a baktı. Güleç Osman çatıyı çökertiyordu. Odaya indik.

Annem karşıladı.

"Ne oluyor?" dedi telaşla. Odayı irili ufaklı tencereler, leğenler, tabaklarla doldurmuştu. Tavandan,

çatının açık yerlerinden sular akıyordu. Duvarlardan iniyor, halılarla saklamaya çalıştığımız çatlakların, dökülmüş sıva boşluklarının sayısını artırıyordu.

"Çatı," dedim. "Aktarılıyor da!"

Ağır çekicin inişini dinliyordum. İçimdeki ağır taş kırılıyor, yıkanıyor, eriyordu.

"Yağmur mu yağıyor?"

Büyükannem gülümsüyordu. Yanaklarında kiremit kokulu sular.

"Evet!" diye bağırdım. Ev başını almış gidiyordu. Tavandan sular akıyor, odadakilerin didişken, şaşkın, öfkeli bakışları; duvarlar, duvarlardaki halılar, halıların altında gizlediğimiz çatlaklar ve gizlediğim nice kirli, eski şeyler; saatler, radyo, gergin kumaşa iğrenç konuşmalardan sinen o sürekli titreme, sedirler, yataklar, yatakların görünmez yerlerine eklenmiş çirkin, pis kalıntılar, her şey, her şey o serin sularla yıkanıyor, arınıyordu.

Birden tavanın köşesinden küçücük gökyüzü göründü. Soluk bir bulut aydınlığı. Sonra tozlu, bulanık bir su boşaldı.

Komşu "Allah, Allah!" diyerek odanın en kuru yerine kaçtı. Babam ne yapacağını şaşırmıştı. Bir sulara bakıyordu, bir odadakilerin yüzüne. Sonunda işi bir an önce düzenlemek, tuhaf bir karga gibi çatıya tüneyip evi başımıza geçiren şu serseriyi ensesinden tutup atmak isteğiyle dama fırladı. Ben de. Osman neşeyle yıkıyordu çatıyı. Yüzündeki sular ağzının kıyısından

kayarken, dişlerinin arasından çıkardığı o çocukça ve muzip ıslığı bozunca, yağmurun sürekli çizgisine çeşmibülbülde tıkanıp kalmış küçük bir kurbağanın cılız gurultusu karışıyordu.

"İn oradan aşağı!" diye kükredi babam. Güleç Osman neşeyle guruldadı. İşine devam etti.

"Şimdi yanına gelirsem... Serseri oğlu serseri!" dedi babam.

Güleç Osman çekicini babama gösterip çatıya kuvvetle vurdu. Korktu babam. Aşağıya indi. Polise telefon etti. Sonra bir bekçi aramaya gitti.

Başımı cama dayayıp dışarı baktım. Yağmur habersizce dindi. Sert bir esinti ağaç dallarındaki suları camlara savurdu. Batıda, bulutların parçaladığı, soluk bir turuncunun yuvarlanarak geldiği, elma yapraklarına, isli duvarlara, odun yığınlarının çürümüş kahverengisine, tavandan akan sularla dolmuş kalaylı kaplara bulaştığı uzak batıda deniz, başka şehirler. İçimde o bilinen üçlemenin, –gitsem... gitmem gerek... gidiyorum– yani kararların en yumuşak ve kesin olanının yankısını duydum. Artık başka ne yapabilirdim? Masaya eğilmiş, lamba ışığındaki resimlere bakan dalgın çocukların yıllarca biriktirip durdukları o kıvamlı duygu içime doluyor, bedenimi ağırlaştırıyordu. Başımı camdan çektim. İçine parça parça turuncuların düştüğü ve yavaş yavaş solduğu odaya, büyükanneme, üzerinde annemin henüz soğumamış izini taşıyan ve onu eksiksiz temsil eden sedir örtüsüne baktım. İçimdeki yay koptu. Fırladım,

odama gittim. Toprak kumbarayı kırdım. Annemin çekmecesini açtım. Lokomotif iki kısa manevra düdüğü çaldı. Yetişiyorum, dedim içimden. Babam polisle birlikte geldiğinde kapıdaydım. Güleç Osman hiç karşı koymadı. Gülerek indi aşağıya.

"Elbette," demiş, "istemiyorsanız inerim. Zaten işim de hemen hemen bitti."

Babam yakınıp duruyordu. "Mahvetti beni!" diye tepiniyordu.

Herkes acırken, Osman, babamı, numaralar yapan bir sirk hayvanına bakar gibi şaşkınlıkla seyretti. Sonra çekicini bir zembile koyarak omzuna vurdu. Yürüyüp gitmeye başladı. Polis yetişti ardından.

"Nereye ahbap?"

"Evime," dedi Osman gülerek.

Polis omzundan tutup ileri doğru itti.

"İçeri atalım da öğren asıl evini!" dedi.

Güleç Osman'ın yüzündeki gülümseme silindi birden. Ağır ağır döndü. Büyük bir şaşkınlık içinde polisin silik çehresine baktı. Her şeyi daha iyi anlamak ister gibi:

"Efendim?" dedi.

Komşu, gülünç bir şekilde suratını ciddileştirerek, "Kanun var, nizam var!" dedi.

Osman sesin geldiği yana baktı. Daha büyük bir şaşkınlıkla, "Yaaa!" dedi.

Herkes susuyordu. Polis, babama döndü.

"Faydası yok!" dedi.

Güleç Osman bu sözleri duymadı. Yalnız şaşkınlıktan gerilen yüzü çabucak gevşedi. Gülümseyerek,

"Eyvallah!" dedi.

Zembilini sırtlayıp yürüdü. Ben de arkasından.

Kediler

Bir sürü ölmüş kedi ile bir arada yaşamayı seven o eski dostumuzu uzun uzun hatırlamakta ne fayda var. Şimdi onun saçları uzamıyor. Hiçbir şeyden haberi yok. Belki de uzun bir uykuya yatmıştır. Öyleyse rahatça giyinebilir, sokağa çıkabilirim.

Altı gündür bu şehirdeyim. Hep kenar mahalleleri, sessiz sokakları, pis çamurlu dere boyunu gezdim. Kalabalık yerleri ve oraların insanlarını tanımıyorum. Acaba beni birinin tanıyabileceğinden mi korktum? Sanmıyorum. Bir hafta önce işimden atıldım. Ama korku yok. Tersine ipsiz bir deve gibi başımı istediğim deliğe sokabilmekten memnun dolaşıyorum.

Kapıya indim. Posta rafında adıma gelmiş bir mektup. Şaşırdım. Kimden olabilir? Kimseye haber vermeden usulca sıvışıp geldiğim bu şehirdeki adresimi kim biliyor? Heyecanla zarfı açtım.

"Dostum," diye başlıyordu mektup.

Bir haftadan beri merak içindeyim. Birdenbire nasıl ortadan kaybolduğunu anlayamadım. Evine sordum. Ev sahibi kadın hiçbir şey bilmediğini söyledi. Gar şefine seni tarif edip, böyle birini gördün mü dedim. Sarı çizmeli Mehmet Ağa beyefendi!.. dedi, ben nereden tanıyayım? Ümitsiz eve döndüm. Başı belada değilse elbet bir gün gelir diye düşündüm.

İki gün önce biri geldi. Garip bir adam. Başında fötr şapka. Ayağında kıl potur ve uzun konçlu postallar vardı. Bıyıkları da kocaman. Sırtında doksan üç savaşından kalma bir martinle geldi kapıya dayandı. Senin gelip gelmediğini sordu. Yok kardeşim dedim, yerini bile bilmiyorum. Sonra bazı şeyler anlattı. Seni muhakkak bulmalıymış. Sözde sen herifin bir dostunu işkenceyle öldürmüşsün; ne bileyim, daha bir yığın saçma şeyler. Neyse, seni yarın saat dörtte, istasyonun yanındaki kır kahvesinde bekleyecek. Görülecek hesabı varmış. Beni görmeyi unutma, meraktan ölüyorum. Gözlerinden öperim.

S...

Not:

Ha, bu adresi de o herif verdi. Doğru mu, değil mi bilmiyorum. Belki de şimdi bu mektup senin eline geçmemiştir. Bir posta rafında duruyordur. Neyse selamlar.

Notu okuyunca bir gülmedir tuttu beni. Oradaki basit saçmalığı bir türlü anlayamıyor, anlayamadığım için de boyuna gülüyordum. Otel kâtibi, gözlüğünün üstünden kötü kötü baktı. Başımı sallayarak sokağa fırladım. Sokakta bir güz ikindisi. Gece yağmur yağmıştı. Asfaltın ortasında küçük gölcüklere birkaç akasya yaprağı düşmüş yüzüyordu. Otomobillerin, kalabalık sinema kapısının, postanenin önünden geçtim. Mektubu düşündüm. Kötü şeyler yazılıydı. Belki de bir yığın saçma. Birisi benden hesap soracaktı. O ölmüş, yaşlı dostumuzun hesabını. Poturlu ve fötr şapkalı bir

adam. Üstelik martini de var. Belki ağzından dolma. Ne olursa olsun, epeyce korktum. Üşüdüm. Kafam binlerce lirayı yanlış saydığını fark eden bir veznedarın kafası gibiydi. Kâğıtları hızla çevirip yeniden başladım: Ta o işe gitmediğim ilk günden.

Yirmi iki ekim sabahı kendimi daireye gitmeye isteksiz buldum. Canım evde oturmak, bir dosta gitmek, kısacası, avare bir gün geçirmek istiyordu. Üstelik bu halim bana pek olağan bir şeymiş gibi geldi. Sanki o güne kadar birçok defalar canım çekmediği için işe gitmekten vazgeçmiştim. Oysa dokuz yıllık –öyle ya aşağı yukarı dokuz yılı buluyor– memurluk hayatım öylesine bir makine düzeni içinde geçmişti ki, iki bin altı yüz doksan iki sabah, kasaba meydanındaki o büyük saat tam ben vali konağının önünden geçerken sekiz otuzu çalmıştı. Ne bir adım önce, ne bir adım sonra. Bu yüzden, yeryüzünün düzen duygusuyla ün salmış bir yığın büyük adamıyla aramda bağlar tasarlamış, hatta gülünç hayaller kurmuştum.

Yatağın içinde düşünüp dururken, uyuşuk bir kaplumbağanın, o ne yapacağını bilmez, bilinçsiz atılışı ile birden kalktım, giyindim ve sokağa fırladım. Önce ayaklarım nereye götürürse oraya gideyim diyordum. Ama biraz sonra bilinçaltımm işe karıştığını, belirli bir yöne sürüklendiğimi fark ettim. Tuhaf bir zincirleniş beni eski günlerin kaynaştığı bir kalabalık düzene, sonra oraya ait silik bir anının zorla ittiği bir merak duygusuna sürükledi. Bulvar hafif bir yağmur

altında ağır ağır ıslanıyordu. Dalgınlıkla, arkadan gelen bir otomobilin altında kalmamak için bulvarın soluna geçtim. İçimde o tuhaf merakı, o çocukça merakı duyarak, ellerim cebimde dörtyol ağzına doğru yürüdüm. Pembe boyalı ilkokulun bitişiğindeki küçük yapıya düzayak açılan kapının önünde durdum. Sımsıkı kapalıydı. Yıllardan beri kimse açmamış gibi kapalıydı. Bekledim, açılmadı. Birden sabırsızlandım. Kapının çabucak açılması gerekmiş gibi geldi. Geç kalıyordum. Saat dokuza iki kala olmalıydı. Saatime baktım, gerçekten dokuza iki vardı. Şimdi her gün nefes nefese daireye yetişen sayman bile gelmiş oturmuştur masasına diye düşündüm. Şef, gözlüğünü indirip bakıyordur masalara. İçimde iki değişik utanç duygusu birbirine karıştı. Kapı açılsa kurtulacaktım. Bulvar, daireye giden açık bir yoldu. O kadar kolay ki. Durak iki adım ötede. Otobüs yolda. Görünüyor. Tokmağı hızla vurdum. Tahta aralıklarından ince bir toz döküldü. Birden bir çift takunyanın tıkırdadığı, taş döşeli kuytu bir Ermeni avlusu. Sonra kapı, menteşelerinden sökülür gibi gürültüyle açıldı. Hemen içeri girdim. Otobüsü görmemek için kapadım kapıyı.

Şu anda bu şehirde kimse, kalabalık, gürültülü, fıkır fıkır bir caddenin hemen kıyısında, ona bunca yakın, bunca kolay, ama ondan bu kadar ayrı, sessiz, ölü bir havanın var olabileceğini düşünemezdi. Kapı kapanınca her şey dışarıda kaldı. Aralıkta durdum. Yüksek takunyalara tünemiş eski dostum hiçbir şey söylemeksizin yüzüme bakıyordu. Gözlerinde hemen

ağlayacak gibi duran o eski, tortulu hüzün. Onu eskiden de böyle görürdüm. Küflenmiş bir limon gibi tatlı-sert, tedirgin. Ama hep susardı. Onu kapı deliklerinden, pencere aralıklarından, ya da müşterisine kapıyı açmasından faydalanıp odasının bir köşesinden merakla seyrettiğim günlerde de böyleydi.

Belirsiz bir davranışla omuzlarını silkti. Sonra zararsız bir hayvana rastlamış gibi yavaşça eğilip bir çardak gülü bozgununun payandasını düzeltmeye başladı.

Avlu eskisi gibiydi. Zengin limonluklarda hiçbir yeri olmayan, çoğu kimselerce çiçekten bile sayılmayan, alçakgönüllü bitkiler doldurmuştu bahçeyi. Melez, soysuzlaşmış dikenli güller, sarısabırlar, hatmiler, tek katlı cılız kasımpatları. Çoğunun yaprakları dökülmüş, tomurcukları kurumuştu. Ama dostum onların diplerini büyük bir dikkatle karıştırıyordu. Sakalı gülün yapraklarına dolaşıyordu.

"Yahu," dedim yavaşça, "insan böyle mi karşılar! Kırk yılda bir geliyoruz. Bir merhaba bile yok mu?"

İrkilerek döndü. Yüzü korku içinde gibiydi. Gülümsemeye çalışarak,

"Ha? Yok! Daldım. Merhaba! Yok canım!"

Konuşması tutuk, belki biraz da kekemeydi. İçeriye yürüdüm. Oda kapısı aralıktı. İttim. Girdim. Bir an garipsediğim, sonra bütün ayrıntılarıyla hatırladığım, sonra da alıştığım bir koku içimi doldurdu. Hani o bir eski zaman matbaasının, bir oto tamirevinin, bir kış ahırının ya da bir derici dükkânının kendine özgü

bulunmaz kokusu. Kıl pösteki ile karışık tutkal kokusu. Birden rahatladım. Gittim oturdum bir iskemleye. Duvarlarda udlar, kemanlar. Göğüslerini anlatılmaz güzellikte sedef oymalarının kapladığı udlar. Yerde eski bir kilim. Odayı kaplayamamış. Açık kalan yere bir hasır katlanıp konmuş. Hani kediler?

Kapı açıldı, dostum içeri girdi. O sırada nerelerden fırlayıp çıktılar anlayamadım, sürüyle kırçıl kedi. Odayı öylesine doldurdular ki. Uzun çizgiler gibi tavanı keserek uçuştular. Bir süre onları seyrettim.

Dostum uzun uzun onların hikâyelerini anlattı. Bunları biliyordum. Sokağa yılda bir defa ya çıkar, ya çıkmazdı. Öbür günleri hep kedilerle. Tuhaf kedilerdi bunlar. Hatta kediye pek o kadar benzemedikleri bile söylenebilirdi. Dokununca dağılan, uçan, kaybolan şeylerdi. Bunca yıldır yaşıyorlardı. Bu evcil kuşların yuva yapmayı düşündüğü karmakarışık saçların gizlediği kafa hep onları besliyordu. Bunca yıldır yiyecekleri hep ayaklarına geliyordu. Gözlerini yeryüzüne açalı beri hiç aydınlık yüzü görmemişlerdi. Güneş görmemiş, nemli mahzenlerde sapsarı yeşermiş cılız buğdaylar gibi soluk, kişiliksiz ve bencildiler. Dostum hepsini bir arada besliyordu. Belki de yirmi kadardılar. Her birine bir saatini verse günü doluyordu. Sonra udlar.

Oturdu. Udlardan birini eline aldı. Bozuk, tellerinden yalnız ikisi kalmış bir çalgıydı bu. Parmaklarıyla bir iki dokundu. Sedef işlemeli göğsünden tozlar döküldü. Tozlu sesler. Uzun uzun çaldı. Belki de akort

ediyordu. Tellerden ilkel, garip bir ezgi yayılıyordu ortalığa. İçimde yıllardır duymadığım, alışık olmadığım bir rahatlık duygusu uyandı. Bu karanlık odada birkaç gün, belki daha uzun süre kalmayı istedim. Gerçi pek sıkı fıkı değildik. Ama olsun, ne çıkar. Kedileriyle ilgilenirdim. O da bundan korkunç bir zevk duyardı.

"Kedileriniz çok güzel," dedim yavaşça.

Başını kaldırdı. Telaşlı, heyecanlı bir yüzle konuşmaya başladı:

"Evet... Güzel değil mi! Hepsini ben kendim yetiştirdim. Hepsi de güzel. Eskiden böyle değildim. Gençlik günlerimde. Gece gündüz sokaklarda sürterdim. Ara sıra kedilerle uğraştığım olurdu. Ama ne kediler. Püüüh. Sokak kedileri. Çamurlu. Arsız. Tam ısınırsın, kaçıp giderler. Sokak sokak dolaşırdım. Yıllarca bu böyle sürdü. Sonra anladım."

Durdu. Ağır ağır, "Sokak kedileri sokaklarındı," dedi. "Bıraktım onları. Ben kendiminkileri yetiştirdim. Bilseniz ne belirsiz şeylerdi. Belki o zamanlarda da yaşıyorlardı. Ama ne bilecektim. Hep o sokak kedileriyle uğraştım. Sonra aklım başıma geldi. Benimkileri yetiştirdim. Kendim gibi besledim hepsini."

Birden durdu. Gözlerimin içine bakarak, "Hiç kediniz var mı?" dedi.

"Var."

"Çok mu?"

"Yoo. İki tane."

"Hepsi de iyi mi?"

"Nasıl iyi mi?"

Anlamamış gibi şaşkınlıkla yüzüme baktı.

"Yani hepsi de mi iyi?"

"Ne demek istediğinizi anlayamadım," dedim. "Kedilerin bazıları iyi mi oluyor?"

Hâlâ şaşkındı. Sonra küçümseyen bir gülüşle gevşedi.

"Öyledir," dedi. "Neyse, dikkat edin. İkisini de aynı derecede besleyin. Birini çok beslerseniz kuvvetlenir ve öldürür öbürünü." Biraz düşündü. "Öyle ya, nereden bileceksiniz. Neyse geçelim. Kedilerimi eskiden kimseye göstermezdim. Bakışlardan dağılıyorlardı. Ölenleri bu udlara gömdüm." Yüzündeki hüzün tortulandı. "Şimdi büyüdüler. Kaç yıldır kapımı çalanlara gösteriyorum. Artık onlar korkuyorlar. Onlar kedilerimin bakışlarından korkuyorlar. Kedilerim bir baksın gözlerine, dağılıyorlar, kayboluyorlar, kaçıyorlar."

"Korkuyorlar mı?" dedim yavaşça. "Neden?"

"Size göre değil," dedi.

"Bana göre değil mi? Neden bana göre değil?"

Sözcüklerin üstüne basa basa, beni egemenliği altına almak ister gibi, "Siz onları seviyorsunuz," dedi.

Hafifçe irkildim. Bir sevgiye konu olacak yaratıklar değildi bunlar. Gözlerimi dostumdan ayırmadan havaya baktım. Kedilerden biri, bir yarım çember çizerek gözlerimle ampulün arasından hızla geçiyordu. Baktığımı görünce birden durdu. Havada, donmuş bir taş gibi durdu. Kuyruğunu kıvırıp bana baktı. Gözbebekleri üst üste kapanmış bir parantez gibiydi. Ona

dikkatle baktım. Gözleri gözlerime bakıyordu. Yabansı, soluk, anlaşılmaz. Bu öylesine bir kumardı ki şansımı denemeyi sonraya bırakmak zorunda kaldım. Kedi kaydı. Çemberini tamamlayıp hasırın kıvrımlarında kayboldu.

"Galiba öyle," dedim. "Kedilerinizle bir arada yaşamayı çok isterdim."

Dostum parmaklarını oynattı. Çalgının oymalı göğsünden tozlu, soluk kedi tüyleri dökülmeye başladı.

Kaç gün bilmiyorum; onunla birlikte kaldım. İlk günler belirli bir huzuru sürdürmenin sevinci içindeydim. Sonra bu sevinç zayıflayıp kaybolunca kendimi eski bir odada, acayip bir adam ve bir yığın bencil kediyle bir arada buldum. O zaman aramızdaki o şaşmaz ve anlaşılmaz ilgi kuruldu: Düşmanlık. Bu nasıl oldu bilmiyorum. Ama galiba bir camın öbür yanma geçmek isteyen bir sineğin aslında camın öbür yanında olduğunu bilmemesi gibi bir şey. Onun o sonsuz çabası yok mu? Hâlâ anlayamadım. Anlayamadım. Bugün bile hiçbir şey bilmiyorum. Ama düşmanlık kuruldu. İkinci gündü sanıyorum; bahçeden bir kasımpatı alıp göğsüme takmak istedim. Belki değmezdi. İşe yaramaz, soluk, taçyapraklarının çoğu kurumuş bir şeydi. Olsun, istedim işte. Tam dostuma dönmüş, "Şu kasımpatlarından mor olanını koparıp geleyim. Göğsüme takacağım," diyordum, birden o zamana kadar hiç görmediğim, ama varlığını sezdiğim on dördüncü kedi saklandığı yerden çıkıp ken-

dini bütün hızıyla yüzüme fırlattı. Geriye çekildim. Korkunç bir bakışla burnuma sürünerek geçti. Sapsarı olmuştum. Bir de iskemlenin arkalığı. Sırtımı öyle acıttı ki.

"Ne oluyor yahu?" diye bağırdım.

Dostum, telaşlandı.

"Durun durun canım! Bir şey yok. Bazen olur. Yalnızca bir yanlış anlaşılma."

Bir saat kendime gelemedim. O mor kasımpatı da dalında kuruyup kaldı.

Sonraki günler daha korkunç şeyler oldu. Geceleri uyurken yaptıklarını anlatmak bile güç geliyor. Ya gündüzleri? Örneğin ud çalınırken ufak bir gürültü yapsam kötü kötü bakıyorlar, sinir bozucu miyavlamalarla kafamı şişiriyorlardı. Kaçıp kurtulmayı düşünmedim değil. Ama kapının ardındaki cadde, gürültü, kalabalık, bizimkiler ve bütün ötekiler bana çok uzaklarda kalmış bir geçmişin artık düşünülmesi bile hayalden başka bir şey olmayan ayrıntıları gibi geliyordu.

Üçüncü gündü sanıyorum. Öğlene doğruydu. Dostumla karşılıklı oturmuş düşünüyorduk. Kediler ortalarda yoktu. Bir ara ona burada oturmaktan sıkılıp sıkılmadığını, kapıyı açıp caddeyle bir ilgi kurmanın mümkün olup olmadığını soracak oldum. Birden o şeytanlardan birkaçı köşelerden fırlayıp üstüme atılınca, "Ee, birader!" dedim, "yeter artık. Ne bu? Şu kedilerinize bir çekidüzen verin. Hele bazıları yok mu! Artık bayağı rahatsız olmaya başladım."

Ben bunları söyleyince birkaçı daha atıldı yüzüme. Dostum, heyecanla, "Hiçbir şey yapamam," dedi. "Onları ben öyle olsunlar diye yetiştirdim, hiçbir şey yapamam. Asıl siz kendinize bir çekidüzen verin."

Kan tepeme sıçradı. Güçlükle tuttum kendimi. Anlaşılan bu serseri, kedileriyle üzerimde bir egemenlik kurmak istiyordu. Bütün gece bir çare düşündüm. Şu kedileri bir ortadan kaldırabilsem diye düşündüm. Çok güçtü. Dokununca dağılıyor, sonra yeniden eski biçimlerini buluyorlardı. Suya çizgi çizmek gibiydi. Sonunda sabaha karşı buldum. Uzun bir yoldu, ama en sağlamıydı galiba. Neden daha önce düşünemediğime şaştım.

Ertesi gün hemen planımı uygulamaya koyuldum. Oldukça güç oluyordu. Sakallıyla konuşmalarım bana yardım etmese belki de bu işte hiç başarı gösteremeyecektim. Bu konuşmalar aracılığıyla daha iyi sonuçlar aldım. İşe iyilerden başladım. İyi kedilerden. Önce onları besledim. Domuzlar gibi semirdiler. Artık öbürlerinin yiyeceklerini kapıyorlar, yerlerine gidip oturuyorlardı. Bu durum sonucunu göstermekte gecikmedi. Bir öğle vakti büyük bir kavga çıktı. Sakallının bütün çabasına rağmen kedilerden biri öldü. Bir pelte gibi dağıldı, bir daha eski biçimine dönemedi, belirsizleşti, geldiği yere gitti. Sakallı çok üzüldü buna. Sinirinden saatlerce ağladı. Tam ortalık bir parça yatıştığı sırada ikinci bir kavgada bir kedi daha ölünce üzüntüsünden yatağa düştü. Yatağını iyi bir yere yerleştirip ona çay pişirdim. Udunu istedi. Biraz

akort ettikten sonra başucuna astı. Üzüntüsü dinmek bilmiyordu. Uzun bir süre hıçkırıklar içinde kekeleyerek yakındı. Kavganın neden çıktığını bir türlü kestiremiyordu.

Hiç acımadım. İşe devam ettim. Her gün bir iki tanesi gidiyordu. Odanın havasını dolduran o yoğun koku hafifliyor, tavanda anlaşılmaz şekiller çizen, devinip duran kırçıl çizgiler azalıyordu.

Dostum artık pek az konuşuyordu. Ud başucunda asılıydı. Akort etmek bile istemiyordu. Zayıfladı. Gözleri çöktü. Doktor getirmek istedim. Kesin olarak reddetti. Yemek yemiyordu. Sütçünün her sabah kapıya bıraktığı sütünü içmez olmuştu. Günlerimiz tuhaf bir çılgınlık içinde geçiyordu. Sıçrayan, kavga eden, ölen kediler, hastalık kokusu, uykusuz saatler. Böyle giderse bir gün onu öldüreceğimi bildiğim halde, üstüne titriyor, bütün isteklerini –pek isteği yoktu ya– yerine getiriyordum. Kim bilir belki de onun öleceğini kabul etmek istemiyordum. Ama bu, gün gibi açıktı.

Yağmur gittikçe bastırdı. Eski evin tavanlarından sular sızıyordu. Döşemede öylesine su birikti ki, bahara kadar kalsa hasırlar yeşerebilirdi. Avluya bile çıkmıyordum. Avlu bana artık oksijeni bol, yaşayamayacağım bir ortam gibi geliyordu. Ama odadaki hayatım dayanılmaz bir durum alınca –bu, hastanın odadaki son temiz hava kırıntılarını boğuk nefeslerle tükettiği ve kendini ölüme hazırladığı gündü– bahçeye fırladım. Yağmur altında sarhoşlar gibi dolaştım.

O gün öğleden sonra son kedi de öldü. Dostuma,

hastalığın ölü kedilerle bir arada yaşamaktan arttığını, onların insana umutsuzluk verdiklerini anlattım. Sonra sağlık sorununu. Odanın ortasında bir yığın leş. "Bırak artık şunları," dedim. "Şu dış kapıyı açayım. Gidelim. Daha temiz, bir hastane mi olur, ne olursa, çekip gidelim," dedim. Konuşamıyordu. Boğazından kesik bir hırıltı çıktı. Kaşları ile "hayır," dedi. Ölü kedilere sanki canlıymışlar gibi sevgiyle bakıyordu. Geçmişi, kedi tüyleriyle dolu yoksul udları düşünüyordu.

O zaman, günlerce tutsak kalmış birine açılan özgürlük kapısı gibi sokak kapısına saldırdım. Açtım. Cadde bütün gürültüsüyle doldu içeriye. Yağmurda iki gazoz içtim. Yarım kilo keçiboynuzu aldım. Bir otobüse yetişmek için bir duraktan öbürüne kadar koştum. Sonra bir fotoğrafçıya gidip tam on iki tane vesikalık çektirdim.

Sonra bir otobüse binip G...'ye geldim.

Altı gün G...'yi gezdim. Hep kenar mahalleleri, çamurlu, pis dere boyunu. Yine de bir mektup geldi, buldu beni. Poturlu martinli bir adam beni bekliyormuş. Oysa kimse görmemişti. Hem ben de bir şey yapmamıştım ki. Herif kendi kendine öldü. –Öldü mü?– Bir korkudur aldı beni. O ıslak, alaca rüzgârlı, rahat ikindide üşüdüm, titredim. Yeni bir hesap başlıyordu. İstasyona gittim, ilk trene binip kasabama döndüm.

İstasyonun yanındaki kır kahvesi. Şimdiye kadar gelmemiştim demek buraya. Bir tahta barakanın

önünde beş on masa. Sırıkların ucuna gerilmiş kırmızılı beyazlı yuvarlak tenteler. Uçları rüzgârdan yırtılmış, sallanıyor. Ara sıra bir parçası kopup hafif bir kelebek gibi lokomotif dumanlarına karışıyor. Yağmur dinmiş, hava ılık. Bir masaya çöktüm. Beklemeye başladım. Olayın tek tanığı –aslında tek tanık benim. O nereden tanık oluyor– benden hesap soracak. Sorsun bakalım. Artık temizlensin şu iş, diye düşündüm. Düşmanlıkla, boğuşmayla, sıkıntıyla, korkuyla geçen şu kadar günden sonra artık bitsin her şey, diye düşündüm. Ne olacaksa olsun. Hızlanan bir trene yetişmek isteyen, ama yetişeceğine kimsenin inanmadığı biri gibiydim. Gözüm hiçbir şeyi görmüyordu.

Bir çay söyledim. Gözlerimi yoldan kuş uçurtmayacak bir noktaya çiviledim. Ve bekledim. Akşam oldu. Gelmedi. Eve gitmeyi düşündüm. Sonra vazgeçtim. Ya o sırada gelir, beni bulamazsa. Hava ılıktı. Paltoma sarınıp oturdum. Kahveci gelip birkaç kere baktı. Sonra başını sallayıp barakasına gitti, yattı. Sabaha kadar gözümü kırpmadım. Sonra yeniden akşam. Çay içmekten ağzım buruldu. Cebimde delikli iki kuruştan başka bir şey kalmadı. Açlıktan, soğuktan dizlerim titriyordu. Hiç kalkmadım oradan. İskemlenin ayakları çimende yer etti. Böylece kaç gün geçti.

İşte rüzgâr tentemin son parçasını da aldı, götürdü. Neredeyse sabah olacak. Dört kırk treni dağın ardında. Başım dönüyor. Midem kazınıyor. Kahveci üç gündür yanıma uğramadı. Artık zararsız bir süprüntü gibi bakıyor bana. İçeride esrar çekiyorlar. O dara-

cık, kasvetli barakada. Dün biri ölmüş olmalı. Musalla taşını yıkayıp temizliyorlar. Temizleyicilerden biri poturlu. Başında da fötr şapkası var. Belki de odur. Bana baktı bir an. Zaferi o kazanıyor. Kalkıp gitsem yanına. Nerdee. Gözlerim bile görmüyor artık. Yalnız rüzgârı görüyorum. İkinci bir tenteye başladı. Parça parça götürüyor.

Dördüncü

Bir haftadır her gün gelip dördüncüyü bekliyorlardı. Yüzlerinde bundan hem sıkılan hem de hoşlanan insanların karışık düzeni vardı. Sabahleyin geliyorlar, kahve ocağında nargile içen kahveciye kimsenin gelip gelmediğini soruyorlar, sonra o kirli camın önündeki masaya oturup çaylarını yudumluyorlardı. Masanın üzerinde kırmızı kalm bir örtü vardı. Camdan solgun ve karanlık güz ışığı vurdukça bir masal halısı gibi sonsuz kılları huzur içinde kızarıyordu. Ona yaslanıp dışarıyı seyrediyorlardı. Kirli camın gerisinde yağmurlu bir gökyüzü, yağlı mavnalar, dingili kırık bir araba, denize yaslanmış yosunlu üç kaya. Birdenbire ve hiç ummadıkları bir anda çok uzaklardan geçen bir geminin titrek ve belirsiz dumanını camın sağ kenarına çok yaklaşmış olarak yakalıyorlar, o küçük aralığı geçinceye kadar sonsuz bir zevk içinde gözleriyle sürüyorlardı. Gemi, yeşili solmuş çıtanın ardında kaybolunca üçü de deliksiz bir uykudan uyananların gülümser bıyıkları ile önce birbirlerine sonra saatlerine bakıyorlardı. Yelek ceplerinden çıkardıkları eski, şimendiferli saatlerine.

Kahveci nargilesini fokurdatıyor, arada sırada gürültüyle öksürüp burnunu beyaz önlüğünün altına siliyordu. Semaverin tepesinde hep iki küçük, kesik,

dağılgın buhar bulutu. Ve tezgâhta renkli bardakların önünde sık sık inanılmayacak kadar büyüyen üç kırmızı balık.

Bu bekleyiş, sabah, öğlen sonu ve akşamın ilk saatlerinde daha sıkıntılı, daha tedirgin oluyordu. Onlara göre bu saatler bir kimsenin, hele yağmurlu bir günde evden çıkmış bir kimsenin eve dönmek için vakti pek erken bulacağı ve iyisine kötüsüne bakmaksızın bir kahveye dalacağı saatlerdi. Bu saatlerde adeta nöbet tutar gibi sırayla kapıyı ve sokağı gözlüyorlardı. Zaman zaman yağmur altında ıslanmış bir köpeğin, odun yüklü bir arabanın, mantosu başına örtülmüş, dolgun kıçı ıslanan iriyarı bir kadının, ya da üç dört aceleci adamın hızla kesip gittiği bu doksan santimlik kapı boşluğunun eşiğini bir hafta boyunca hiç kimse aşmadı.

Yedinci gün ikindiden sonra üçünün de hiç ummadığı, kimsenin kapıya bakmadığı bir anda döşeme hafifçe sarsıldı. Döndüler. İçeriye biri girmişti.

Oturanların üçü de sanki yeni gelmişler ve on dakika beklemekten sıkılmışlar gibi bağırdılar:

"Oooo! Gel bakalım. Neredeyse kalkıp gidiyorduk."

Dördüncü, gölden yeni çıkmış bir kaz gibi çırpınıp sularını silkti. Hiç yanıt vermeden paltosunu çıkardı. Askıya astı. Masaya yaklaşıp bir iskemleye çöktü.

"Uyumak için!.." dedi, "Sadece onun için geldim buraya."

Gerçekten yüzünde on yıl uyku uyumamış birinin o bitkin, kızgın ve sallantılı hali vardı. Eski bir ceket, büyük bir burun, sarkık bir dudak ve iki, duman rengi, yorgun, tütünlü göz.

Oturanlardan biri sıkıntıyla güldü.

"Sırası mı şimdi be!.." dedi, "Seni bekliyorduk."

"Uyumalıyım," diyordu dördüncü, "Uyanınca oynarız."

Sonra başını masaya dayayıp uyudu. Soluğu yağmur sesine karıştı. Öbür üçü yeniden pencereye döndüler. Denizden iki gemi, üç martı, dokuz sinek geçti. Onuncu, cama kondu, orada kaldı. Sonbahardır, ölüyor artık diye düşündü biri. Sonra mavnalarla oynamaya başladı.

Uyanınca, usulca "Kâğıtları getirin," dedi dördüncü. Biri kahveciye tekrarladı. Kahveci nargilesini bıraktı, tezgâhtan bir deste oyun kâğıdı aldı, masaya getirdi. Kâğıtları hızla tarayıp bir kısmını bir köşeye koyan kırmızı yüzlü adam, "Bir papaz eksik!" diye bağırdı.

"İyi say," dedi kahveci, "tamamdır."

Bir daha saydılar. Eksik çıktı.

"Eksik!" diye bağırdılar yeniden.

Kahveci rafları, döşemeyi, dolapları aradı. Bulamadı.

"Yok burada," dedi, "tamamdır o kâğıtlar."

Kırmızı yüzlü, ayağa kalktı. Elini sallayarak konuşmaya başladı:

"Tamam değil işte be!.. Papaz eksik işte. Tamam olsa eksik çıkar mıydı? Hep böyle yapıyorsun. Kaç

gündür hep böyle. Kâğıtları eksik veriyorsun, sonra da... Bırak canım!"

Arkası duvara dönük oturan gözlüklü –sanırım ikinci olmalı–, uzun uzun tezgâha bakıp dinledi. Sonra usulca söze karıştı:

"Papaz akvaryumun arkasında, mermere dayalı. Alsana oradan."

Kahveci şaşkınlıkla tezgâha baktı. Elini uzattı. Ve günlerden beri akvaryumun suyunu boyayıp duran yeşillik bir anda silindi. Ellerini masaya vurarak oturdular. Sinek camdan düşüp öldü.

"Attığın kâğıtları sakla," dedi dördüncü, "herif görmesin."

Kırmızı yüzlü adam bir yana ayırdığı kâğıtları cebine koydu. Sonra öbürlerini şaşılacak bir hızla dağıtmaya koyuldu.

"Kasa benim!" dedi dördüncü, bir ara. "Paranız cebinizde kalsın. Kimse görmesin, ben hesaplıyorum."

Gemiler hep birinci çerçeveden yeni çıkıyorlardı. Sonra bir papaz, bir as, bir vale. İki de dokuzlu. Çoğu oyunlar kötü kâğıtlar yüzünden açılmıyordu. Zaman zaman dördü birden sırayla ellerini masaya vuruyorlardı: "Tık tık... Tık tık... Tık tık..."

Her vuruşta kahveci kapıya bakıyor, birinin kapıda olduğunu sanıyordu.

Dördüncü, bir an kâğıtları dağıtan üçüncünün –o silik, kişiliksiz ve deminden beri hiç adı geçmeyen; rastgele bir üçüncü kişinin yerini doldurmak için masanın bir kıyısını tutmuş o güçsüz üçüncünün– yüzü-

ne baktı, "İki defa pas," dedi, "böyle giderse ben yokum." Ötekiler yine tık tık, tık tık vurdular masaya. Sıra üçüncüye geldi. –İşte o anda bir şeyler yapabilirdi. Yapsa canlanır, ayrılır, şu sayfalardan çıkıp ortalıkta dolaşmaya başlardı. Ama yapmadı.– Elinin orta parmağının ucuyla kırmızı çuhalı masaya iki defa vurdu: Tık tık...

Tam o anda kahveci sesin doğrultusunu buldu. Oynayanlardan yana döndü. Hızla kâğıt dağıtan dördüncüyü gördü. Elinden marpucu bırakmadan sanki oraya kadar yürüyebilirmiş gibi iki adım attı. Sonra marpucu bırakıp yanlarına geldi:

"Hey ahbap, ne yapıyorsun?"

"Hiç..." dedi dördüncü, "pişpirik oynuyoruz."

"Yok canım!.." dedi kahveci. Çekti aldı kâğıtları. Söylenerek yerine gitti:

"Pişpirikmiş! Hıh. Kumar. Bir haftadır her Allahın günü kumar. Bir de polislerle uğraşacağız değil mi?"

Kâğıt destesini tezgâhın üstüne bıraktı.

Yine o akvaryumun ardına bir papaz, kış günleri puslu pencerelerden bakan utangaç kızlar gibi usulca yerleşiverdi. Ve suda o eski hafif yeşillik.

Ortalık akşamüstü. Çok uzaklarda ışıklarını yakmış bir gemi. Kapıdan çamurlu sokak görünüyor. Belirsiz bir yerden yansıyan soluk aydınlıkta çamurlar kabarmış, yumuşak, belki biraz da sıcak görünüyor. Ve camda sadece eski, yazdan kalma sinek pislikleri. Dördüncü önüne bakıyor. Kafasında bir yığın şeyleri kotarıyor gibi. Sonuna gelmiş olmalıydı. Başını kaldırdı:

"Hepimiz zarardayız," dedi.

"Nasıl olur?" dedi biri, "muhakkak biri kârlıdır."

"Hayır," dedi dördüncü. "Üç kere hesapladım, aynı sonuç çıkıyor. Hep zarardayız."

Üçüncü, "Olabilir," dedi ve neden olabileceğini söylemedi.

Hepsi gürültüyle kendi durumlarını hesapladılar. Ortalığı birdenbire yüzlerce sayı sardı. Küçük sinekler gibi doldurdular havayı. Tam sonucu bulacakları sırada tuhaf bir hesapla buldukları sayılar sonsuza kaçıyordu. İçinden bir türlü çıkamadılar. Üçüncü bir ara sustu, sonra, "Ben size demedim mi?" dedi. "Olabilir. Tam onun dediği gibi hepimiz zarardayız."

"Peki sadece sen?" dedi biri.

"Ben mi? Ben? Ne bileyim, hiç düşünmedim. Ama iyice hesapladım. Hepimiz zararda olduğumuza göre ben de zarardayım demektir."

"Yok canım!.." dedi öbürü, "demek değildir."

Sonra kendisi hesapladı. Kızardı, başını önüne eğip yavaşça, "Demektir!" dedi.

Hepsi sustu. Boşta kalan ellerini nereye koyacaklarını bilemiyorlardı. Bir haftadır her Allahın günü gelip bekleyen onlar değildi sanki. Oyunlar düşünüp duruyorlardı. Ama pokerden sonra başka oyunlar oynanmaz ki. Canı sıkılan, hırsla kahveciye bakıyordu. Kahveci, o çok yaşamış, kabadayı ve usturuplu kahveci, marpucu elinde kapıdan dışarıya bakıyordu. Oldukça uzun aralıklarla parlak, kabarmış çamurları kesip giden uzun, siyah çizgilere.

Küçük bir esinti hafifçe çamurlanmış beyaz bir tavuk tüyünü kapının pervazına çarpıp içeri düşürdü. Sonra tüy tahta döşemede yuvarlanıp pencerenin önüne doğru gitti. Dördüncü gözleri dalmış, tüyü sürüyordu. Birden başını kaldırdı:

"Aklıma bir şey geldi," dedi yavaşça, "kâğıtsız oynarız." Sonra, isteksiz gülümseyen suratlardan birinin itirazına fırsat bırakmamak için hemen açıklamaya girişti:

"Çok kolay ve zevkli. Çocukluğunuzda hiç yapmadınız mı? Ben size kâğıtları dağıtır gibi yaparım, sonra her biriniz elinizde sahici kâğıtlar varmış gibi düşünürsünüz. Örneğin elinizde iki as, bir papaz, iki de dokuzlu olduğunu düşünürsünüz. Herkes bir defa düşündü mü sonra değiştirmek yok. Şurada dört kişiyiz. Birbirimizi biliriz. Kazık atanın ruhunu okuruz. Ha?.."

"Olmaz böyle şey," diye söze karıştı gözlüklü, "ya hep biri iyi kâğıtlar düşünüp temizlerse ortalığı?"

"Yok öyle şey. Hem olsa bile ikinci tur ortaya çıkar."

Boş durmaktansa bilye oynamaya bile razı gözlüklü, sadece vakit geçirmek için kabul etti. Öbürleri sırıtıyorlardı.

"Bir deneyelim..."

"Hadi," dedi dördüncü, "ben dağıtmaya başlıyorum."

Eliyle kâğıtları alır gibi yaptı. Alaycı gülüşler arasında dağıttı. Kırmızı yüzlü, önüne konan kâğıtlara bakmıyordu bile.

"Bırakın yahu," dedi, "zaten uykum geliyor."

Öbürleri dayattılar: "Bir dene bak."

İsteksizce yerden kâğıt alır gibi yaptı, biraz baktı, sonra şaşkınlık içinde, "İyi, ama birader," dedi, "elimde hangi kâğıtların olduğunu bilmiyorum ki!"

Dördüncü, omuzlarını düşürüp derin bir nefes verdi. Sonra yeniden anlattı. Kırmızı yüzlü, anlar gibi olmuştu.

"Ha!.." dedi. "Şu mesele. Biz düşüneceğiz... Sonra... Tamam tamam biz düşüneceğiz." Bir gözünü kapayıp parmağını boşlukta üç noktaya koydu: "Tak tak tak."

"Tamam hadi."

Oyuna başladılar. İlk turları eğlenerek, biraz da küçümseyerek oynuyorlardı. Sonra kaptırdılar kendilerini. İlk günler ne çıkar kişi kendini yayılan, oynaşan, karanlığı çizgileyip duran kaderin –varsa– yerine koysa. Kim öylesine cimri ve hesaplı olabilir? İşte değerlendirmede aşırılıklar.

İlk üç tur hiç iyi kâğıt çıkmadı. Sonraki turlarda örneğin biri kâğıtların hâlâ kötü gelebileceğini düşünüp içeri girerken, bir başkası bir oyunda üst üste iki defa iyi kâğıt gelebileceğini düşünüp fuller çıkarıyordu. Bir süre sonra birbirlerini tartmaya, karşılarındakinin iyi kâğıt ve kötü kâğıt periyotlarını kestirmeye çalıştılar. Örneğin bir ara dördüncü, kırmızı yüzlünün iki tur kötü ya da orta değerde kâğıt düşündüyse üçüncü tur iyi bir el düşündüğünü fark etti. Dördü de böyle hesaplar yaptılar. Çok iyi satranç oyuncuları gibi rakiplerinin düşünce zincirini aydınlığa çıkarma-

ya çalıştılar. Ama bu oyun dört kişiyle oynanıyordu. Ve olasılıklar birkaç dakika sonra öylesine kabarıyordu ki birdenbire kendilerini o en baştaki bilgisizlik içinde buluyorlardı. Bir ara dördüncü, kendi şansının istese de istemese de öbür üçünün kendi şansları hakkmdaki yargılarına bağlı olduğunu düşündü. Ama bu saman alevi gibi bir şeydi. Alacakaranlıkta parladı ve söndü.

Öyle dalmışlardı ki, bir süre kahvecinin başuçlarına gelip onları seyrettiğini fark edemediler. Neden sonra bir ara başını kaldıran dördüncü, onu gördü. Bir an durdu. Ağır ağır, uzun, karanlık, dolambaçlı yollardan geçip şu anda bulunduğu yere geldi. Eliyle masayı yokladı. O zaman içinde bulundukları tuhaf hatta çok gülünç durumu kavradı. Yaptıklarına bir eğleni süsünü vermek için sırıttı.

"Amma matrak oluyor değil mi?" dedi.

Kahveci başını salladı. Kızgın bir yüzle cık cık diyerek tezgâha gitti.

"Biliyor musunuz hepimiz kârlıyız bu defa!.."

Dördüncünün gözlerinde hüzünlü bir gülüş.

"Nasıl olur?" dediler. "Mutlaka biri zarardadır."

Dördüncünün gözlerinde aynı inatçı, hüzünlü gülüş.

Ortalığı yine sinekler doldurdu. Sonra biri akıl edip cebindeki parayı saydı. Kahveye ilk geldiğinde ne varsa oydu. Gözlüklü, üçüncü –bir fırsat daha– hep ceplerini saydılar. Tam eskisi kadar.

"Evet... Olabilir," dediler.

Sonra biri kalkıp paltosunu giydi. Hep kalktılar. Tezgâhın önünde çay paralarını vermek için bir an durdular. Dördüncü, uzun uzun ceplerini karıştırdı. Sonra yüzü kıpkırmızı, üçüncüye döndü:

"Şu çay paramı verir misin," dedi, "yanımda yok şimdi."

Yeşil akvaryumdaki balığın denizine kahverengi, fırtınalı bir gökyüzü kapandı ve balık hızla küçülüp utangaç yosunlarda kayboldu.

At Cambazları

Bir öksürük sesi uzayıp giden iplik gibi bir düşü kalınlaştırdı, ucunu kıvırdı, bir boşluğa düşürdü. Silkindi. Gözlerini açtı. Soluk lamba ışığının bir ucuna iki genç ve uykulu göz eklendi.

Yaşlı adam uzun uzun öksürdü. Yatağın içine bağdaş kurmuş. Sırtındaki kürk, içine yeni bir koyun girmiş de canlanıyormuş gibi titreyip duruyordu. Bıyıkları ıslaktı. Kahvesini telvesine kadar içti.

Oğul yatağın sıcaklığına daha bir sarıldı. Kuru saman, tütün ve kahve kokusuna sarıldı. Pencereye baktı. Odayı bir misli genişleten kirli camlara. Yağmurla iğneleniyordu. Dışarıyı düşündü, üşüdü. Kalktı, ceketini sırtına geçirdi. Kahve cezvesini eline aldı. İçinde bir fincanlıktan çok vardı. Hiç seslenmeden başına dikti. Sonra kapıya gidip ardına kadar açtı. Soluk, belirsiz bir bulut aydınlığı, yuvarlanıp açılan bir kilim gibi döşemeye serildi. Yağmur yiyen toprak kokusu. Kabaran, evlerin dışına sığmayan toprağın kil tadında kokusu... Havayı içine çekti.

Gökyüzünde bulut gibi bir şarkı dolaşıyordu. Kapının önünde Yusuf'un cıgarasının kırmızı ucunda silik, belirsiz, uzak bir tek ağaç. Yağmurda ıslanmış yanmıyordu.

Bir iskemle aldı. Oturdu kapının yanma. Uzakta, yağmurda bile hep öten çayırganı bekledi.

"Bu iş de böyle bitti oğul," dedi, yaşlı adam.

Çayırgan tam o anda öttü. Uzun, zaferi ve çılgınlığı belirten, kısık bir çığlıktı bu. Onu iyice dinledi... Sonra, "Efendim?" dedi.

"Böyle bitti bu iş de."

Kürkün içinden iri bir boğanın kış solukları gibi kalın dumanlar çıkarıyordu. Soluk ışıkta yüzünün yarısı görünüyordu. Bütün kederini, yıkılışını yüzünün görünmeyen yanına saklıyordu. Bunu neden yapıyordu? O kederli yarım yüzün, geceleri bile çıkarmadığı eski, yollu kravatına, uçları kıvrılmış gömlek yakasına, düğmeleri kopuk, kol ağızları tarazlanmış ceketine, bol pantolon paçalarına, hatta hayatı boyunca hiç sevinmemiş o ayak başparmaklarına kadar yayılan bir çöküntüyü saklayamadığını bilmiyor muydu?

Bilse de ne çıkar. İşte yüzünün saklanıp duran o öbür yarısı da aydınlanıyor. Soluk bir beyazlık bulaşıyor üstüne. Dışarıda sabah oluyor. Kapının yanında.

Bir horoz başını görünmeyen gökyüzüne kaldırıp uzun uzun ötmeye durdu. Öylesine uzun öttü ki boğazını yağmur suları doldurdu. Hayvan boğulur gibi bir ses çıkararak soluna düşüp bayıldı. Sonra başka horozlar.

Arka duvarı bir atın kalın nalları kısa bir süre düzenli aralıklarla dövdü. Sonra evin köşesini dönüp kapıya geldiler. Yusuf cigarasını yere attı. Duyulmayan bir cızırtıyla söndü ateş.

"At hazır."

Oğul aceleyle giyindi. Paltosunu, şemsiyesini aldı. Babasının elini öptü. Geride kalan bir yığın ayrıntıya, o gidince hiçbir anlamı kalmayan, köşelerde, dolaplarda, karanlık kireçli bölmelerde, hasır yemek sepetlerinin altında kullanılmamaktan eskiyen o bir yığın ayrıntıya baktı. Birden dışarı çıktı.

At, dar arpa tınazlarının arasından ustalıkla geçiyordu. Dövülmüş yığınların üzerinde kırık saman çöplerini yağmur hep aynı yöne çevirmişti. Doğuda ufku bile aydınlatamayan soluk, kirli yüzlü sabah, yağmurun dönüp durduğu gökyüzüne tüyleri ıslanmış iki horoz ve saman çöplerini karıştıran savruk bir esintiden başka ne getiriyordu? Yarın ne getirecekti? Öbür gün, daha sonraki günler? Savrulmak için güneş bekleyen yığınlar çürüyecek, gizli köpek leşleri gibi vadinin çukur çeperleri boyunca toprak kokusunu bastıracaktı. At, yaprakları dökülmeye yüz tutmuş o tek dut ağacından bir tutam aldı.

Uzaktan, şoseden ışıklarını henüz söndürmemiş bir otobüs geçiyordu. İkinci otobüsü kaçırmamak için atı hafif ılgara kaldırdı.

Otobüste ikinci vites uzun bir ırmak gibi akıp gidiyordu. Sonra kayboldu. Uzun uzun onu bulmaya çalıştı. Bir ara kendisinin de belirsizleştiğini, bilinçsiz bir yuvarlanış içinde ağır ağır bir yokuşu çıkarken indiğini düşündü. O uzun ikinci vites, çevrede ne varsa belirsiz, silik bir havaya aktarıyordu. Ön sıraya dayanmak-

tan ağrıyan dizkapakları, eşit aralıklarla geçen direkler, kalın enseli şapkalı adam, hepsi bir sıvı gibi yayılıp açık, uçsuz bir evrene döküldüler.

Yokuş bitince her şey birden toparlandı. Öndeki şapkalı bile. Hurda otobüsün karoser aralıklarından yağmur suları sızıyordu. Damlalar büyüdükçe bir yana akıp başka damlalar buluyorlardı. Sonra tıp tıp aşağıya.

Öndekinin şapkasının kenarında su yavaş yavaş birikiyor. Son bir iki damlayla taşıyor biriken su. Adam başını kaldırıp yukarı bakar bakmaz şapkanın kenarlarını dolduran suyun hepsi birden şırrr ensesinden içeri. Hışımla geri dönüyor adam. Geridekiler, yarı uyur yarı uyanık, oldukları gibi duruyorlar.

Yağmur eğleniyor diye düşündü oğul. Yağmur adına daha eğlenceli oyunlar kurmaya durdu.

Uzakta şehrin ilk evleri belirmeye başlıyordu. Bir benzin istasyonunun önünde durdular. İçeriden kasketli, yağlı bir adam çıktı. Ne kadar insan var şu dünyada, diye düşündü oğul. Baba dağları bekliyor. Ve işte şuracıktan, şehirlerin, gürültülerin, gazetelerin, radyoların gelmeye korktukları şu ıssız köşeden ağzında kocaman bir lokmayla bir adam çıkıyor. İstasyonun içi tamtakır. İki iskemle bile yok. Saçaktan sular sızıyor pencereye.

Günlerdir kuyrukta otobüsler, kamyonlar ve başkaları varmış gibi alışkın duruyor adam. Otobüslerle istasyon bir arada yaratılmış gibi. Arabalar uzaktan gelip bir başka uzağa gitmiyorlarmış, birdenbire ora-

cıkta, pompanın yanında bitiveriyorlarmış gibi. Kolu ağır ağır çevirdi. Depoyu doldurdu. Sonra alıp borusunu, pompasını, istasyonunu, gitti.

Dizinin üstü üşüyor. Bir damla yuva edinmiş kendine. Kıpırdandı, damlanın altından kaydırdı dizini. İşte şehir...

Uyuşmuş sol bacağını bir yana bırakıp sağ bacağı ile indi. Şehir herhangi bir erken sabahtan başlıyordu. Üzüm yüklü arabalar, eşeklerle büyük bir kalabalık yanından geçti. Peşlerinden ağır ağır yürümeye başladı.

Pazar yeri umulmayacak kadar sessiz, kimsesizdi. Saçaklarından iri damlaların düştüğü kuru ot ve saman kokan birkaç küçük tahta barakanın önünde köylülerin uzak köylerden yağmur altında getirdikleri iki üç cılız öküz, temiz giyinmiş ortaokullu bir çocuğun yularından tuttuğu, yerinde duramayan sinekli kır bir kısrak, başsız sırtlarıyla kirli bir karın pamukladığı iri taş yığınlarını çağrıştıran birkaç koyun ve kireçli bir harç gibi koyulmuş esmer yapışkan toprak üzerinde bir oraya bir buraya tembel tembel gidip gelen sürüyle çamurlu ayak. Sonra? Sonrası bu.

Oğul barakalardan birine girdi. Cıgarasını tüttüren göbekli, öksürüklü biriyle konuşmaya başladı.

"Hah!" dedi adam, "Civciv Mehmet benim işte."

Geveze biri gibi görünüyordu, ama hiç öyle değildi. Konuşmayı, hatta düşünmeyi bile istemediği çabucak ortaya çıktı. Göbeğini kapıya çevirip öylece oturmak istiyordu. Bunu eskiden beri sık sık isterdi. Ama

doğrusu şu güne kadar pek az fırsat bulmuştu. Şimdi ise çocuk öylesine yakın ve iyi bildiği şeylerden söz açıyordu ki, Civciv Mehmet'in –o her zaman olduğu gibi hiç civcive benzemeyen Civciv Mehmet'in– tütünle uyuşmuş belleği ince iğnelerle o yakın kişilere ve yerlere uyartıldı.

Eski bir dost. Anasonlu rakının beyaz dumanı ardında icra yazıcısı posbıyıklı Topuz Efendi. Basık odalarda, serin su başlarında, kızgın harman yerlerinde uzun eğlenceler. –Sıkıntılar, kavgalar, kırgınlıklar, aşırı dostluklar, yersiz incelikler, sözgelimi uzun sarhoşluklar biçimindeki eğlenceler.– Sonra posbıyıklı Topuz Efendi barak'tan kıraç birkaç dönümü kiralamış. Vay Topuz vay. Kıraç toprak. Çırpınmış, çabalamış, öteyi beriyi satmış, çift hayvanları almış. Öyle ya, iyi oldu. Olgundu bu yıl ekinler. Sarı başakların üstünde güneş. Şimdi bir tas ayran olsa...

... Demek geç kalmış. Bilirim harman keyfine bayılır Topuz. İster ki bütün yıl boyu harman olsun. Oysa yağmur var. Vah Topuz, vah! Beklenir mi? Yıl güzlek. Yağmur çöker. Tane sele karışır gider. Gitti ha? Mahvoldu desene Topuz...

... Vazgeçecek.

"Hey oğul, yenile şu nargileyi."

... Vazgeçecek. Satacak mı hayvanları? Satsın, satsın ya...

"Ha? Nerede oğul... Çok düşük fiyatlar. Ama selam söyle, gündeğerinden en iyi fiyatla satarmış, de."

"Peki," dedi oğul. Oturduğu kısa bacaklı iskemleden kalktı. O deminden beri anlattıklarını hiç dinle-

meyen, sonunda işine gelince, dost göründüğü kişilerin yüzüne karşı "Bunu yalnız senin için yapıyorum," demeyi seven dümenci Civciv Mehmet'in yüzüne bakmadan çıktı.

Fiyatları bir de gözüyle görmek istiyordu. Yağmur yan yan düşüyor, saçak altlarında kuru kalmış yerleri küçük noktalarla dolduruyordu. Pazar yerinde adamlar eskisinden de seyrekti. Hayvanlar aynı. Satıcı çok, alıcı yoktu. Ortaokullu çocuk, çenesinin altını ıslak parmaklarıyla sıvazlayıp durduğu üç ayağı sekili kısrağının yanına dikilmiş, ata meraklı zengin alıcıların yolunu gözlüyordu. Oysa meydanda sadece işe yaramaz, soluk, çamurlu güvercin tüyleri gibi belirsiz, sürünür gibi dolaşan kişiliksiz köylüler vardı. Bir de onlarla konuşan, kazıklamaya çalışan cambazlar.

Bir ara eski kale yıkıntısının kuzeyine düşen dar yoldan gelen birkaç köylünün birden durup arkalarına baktıklarını, içlerinden ikisinin hızla dönüp geriye koştuklarını gördü. Elleri ceplerinde oraya doğru yürüdü. Yolun tam ortasında, çamurların içinde bir at dizüstü çökmüş, kalkmaya çalışıyordu. Genç bir köylü, yüzü utanç içinde kıpkırmızı, hayvanı kuyruğundan çekip doğrultmak istiyordu. Kula donlu, yaşlı, zayıf bir hayvandı. Yerinden kımıldamak istiyor, ama bitkinliğinden olduğu yerde kalıyordu. Genç köylü daha çok utandı. Kasıklarına bir tekme sallayıp küfretti. Öbürleri bir daha vurmaya bırakmadılar. Elbirliğiyle dayanıp doğrulttular kulayı... Hayvan, ağzı çamur içinde, tembel tembel silkindi. Kuvvetle çeki-

lip duran ipin ardından yorgun adımlarla yürümeye başladı. Pazar yerinin tam ortasına gelince bir cambaz yanaştı:

"Haydi bakalım," dedi, "bir hayır göster. Ne istiyorsun?"

Genç köylü o öğretilen yanıtı verdi:

"Ben ne isteyeyim? Fiyat versinler."

Ne at cambazına, ne köylüye, ne de şehirliye benzemeyen birkaç adam beygirin çevresini dolandılar. Biri eliyle sağrısını sıktı. Öbürü önem vermez görünen bir tavırla kuyruğunu kaldırıp baktı. Bir otomobil hurdasını yoklar gibiydiler. At cambazı, acele işi olan biri gibi yüzünü buruşturdu:

"Hadi ahbap," dedi, "bırakıyor musun bana? İyi bir fiyatla satarım."

Köylü beygirin az önce bıraktığı kötü etkiden çok korkuyordu. Gerçi tembel, işe yaramaz bir hayvandı, ama ne de olsa kaç yıllık... Parası olsa satmayacaktı. Ama bir de düşük fiyata giderse.

"Korkma," dedi cambaz, "kırdırmam fiyatı."

Köylü, söz veren babasının oğluymuş gibi hemen inandı. Peki anlamına başını salladı. Cambaz çekti bir kenara Kula'yı. Eyerini düzeltti, bindi. İpi hızla çekti. Hayvan başını yana çevirip iki art ayağı üstünde gerildi. Sonra bir mahmuz vuruşuyla ileri fırladı.

Genç köylü, yaşlı beygirinin cins taylar gibi sekişini şaşkınlıkla seyretti. Cambaz keyifli sesler çıkararak kaleye doğru bir ılgar yaptı. Sonra döndü, barakaların önündeki boşluktan geçerek köylünün ve öbürlerinin

yanına geldi. Hayvan soluyordu. Daha da koşabilir gibiydi. Cambaz çevik bir hareketle aşağıya atladı. Köylünün elini yakaladı. Öbür eliyle de alacaklar gelsin anlamına bir işaret yaptı.

"Hayır gösterin!" diye bağırdı.

Ama köylü buz gibi duruyordu. Gözleri hiçbir şey beklemiyordu. Yanma yaklaşan o ne idüğü belirsiz adamlara baktı. Elini yavaşça çekmek istedi. Cambaz bırakmadı. Daha kuvvetli çekti. Öbürünün şaşkın bakışları arasında kurtardı elini. Yüzünü yağmura kaldırıp, "Kusura bakmayın arkadaşlar," dedi, "ben vazgeçtim. Satmayacağım."

Sonra hâlâ cambazın kolunda sallanıp duran ipi çekip yürüdü. Cambaz anlaşılmaz bir küfür savurdu. Sonunu, köylüye dokunmasın diye, Tanrı'ya bağladı. Öbür adamlara dönüp, "Başka zaman olsa döverdim," dedi. "Ama sabah erken uğur getirmez." Sonra yumruğu boşa gitmiş biri gibi elleriyle gereksiz hareketler yapmaya başladı.

Oğul yağmurdan iyice ıslandığını fark etti. Saçından bir damla göğsüne düştü, titredi. Beygirini yeni boyanmış bir ayakkabı gibi dikkatle süren köylünün peşine düştü. Garaja yollandı.

Otobüs vadinin en çukur yerine gelince durdu. Oğul atladı. Ayaklarını ta bacaklarının üstünden yere basar gibiydi. Bir süre uzaklaşan otobüsün tekdüze sesini dinledi. Sonra kendini, kesilen bir su şırıltısının ya da duran bir saatin birden boşalttığı o ağır hava-

da buldu. Biraz ileride bir atla bir çocuk bekliyordu. Yağmurun sessiz ıslaklığından korunmak için paltosunun yakasını kaldırdı. Atkısını başına sardı. Ata atladı. Hayvanın doru iken yağmurdan yağıza dönmüş boynunu okşadı. Abaya sokulmuş bir değnek gibi titreyip duran küçük oğlana dönüp, "Bizim doru kula beygire şükretsin," dedi, "yoksa pazarın yolu görünmüştü."

Oğlan sırıttı. Yağmur altında, kızarmış son yapraklarını döken iki söğütün altından hızla geçtiler. Yağmurun uzun çubuklar gibi gökten indirdiği sisin ardından harman yeri ve ev. Tepesinin yaprakları dökülmüş tek dut ağacı inadına hiç görünmüyordu.

Çayırgan, atın tok nal seslerini bile bastıran uğursuz sesiyle, uçsuz gökyüzüne çığlıklarını diziyordu. Onu hiç öldüremedi şimdiye dek. O inatçı bodur dut çıplak tepesinde sakladı onu. Bu uzun vadide kimse susturamadı. Görünmeyeni kim susturabilir?

Yerler geniş bir selin ardında bıraktığı hafif kaymakla örtülüydü. Atın ayakları gömüldü. Sonra bir yöne çevrilmiş saman parçaları. Sabahın ıslak buğday kümelerinin yerinde samanlı bir çamur düzlüğü.

Oğul başını kaldırdı. Evin önünde Yusuf. Cıgarası ağzında tütüyordu. Elinde bir kürk.

İndi attan.

"Ne var ne yok Yusuf?"

"Gördüğün gibi. Sele gitti. Çoğu gitti azı kaldı."

"Babam nerede?"

Yusuf eliyle aşağıyı, suyun geçtiği arkı gösterdi.

"Orada," dedi. "Suyun yüzünden kalburlarla buğday kapçıklarını topluyor. Şehirdeki tavuklarına yem yapacakmış."

Yüzü, aklını kaçırmışlara acıyan başka aptallarmkiden biraz daha anlamlıydı. Oğulun, elindeki kürke baktığını görünce tuhaf bir şekilde utandı.

"Kürkünü götürüyorum," diye mırıldandı. "Üşür..."

Cıgarasına iri bir damla düşüp kâğıdı ayırdı. Ucundaki ateş cızırtıyla söndü.

Çayırgan, gökyüzüne dikilen sisli çubuğa bir çentik daha attı.

İshak

Karın üstünde ay doğdu. Geniş bir ova gibi uzanan yayvan vadide, küçük tepelerin ince karını tozutan rüzgâr ve uzaklarda yalnızca hafif hışırtıları işitilen kuru ağaçlar dondu. Çiftçi, ayak izlerinin belirsiz, uzun dikişine baktı.

"Tipi durdu. Artık belli oluyor," dedi.

Öbürü –gocuğuna bürünmüş, şapkalı, ablak yüzlü biriydi– şaşkınlıkla Çiftçi'nin yüzüne baktı:

"Ne olacak? Kaçıyor muyuz?"

"Yok canım. Kaçacak olsak mesela!"

Karları gıcırtıyla ezerek yürüdüler. Uzakta iki ağacın karanlık oyuğu. Gökyüzü, taş bir duvarın uzak, net yankıları gibi, ara sıra duyulur duyulmaz köpek sesleri getiriyor.

"Daha çok mu uzak?"

"Hayır," dedi Çiftçi, "geldik, şu iki ağacın altında."

Gözleri parlıyordu. Bıyıksız yüzü bir çocuğunkini andırıyor.

"Yorulduk birader!"

Ağaçların ince dalları ayı bölüyor.

"Burası işte," dedi Çiftçi.

Ağaçların öbür yanında bir tek pencereyi koruyacak kadar kalabilmiş yalnız bir duvar yıkıntısı.

"İşte burası!"

Şapkalı, meraklı gözlerle Çiftçi'nin gösterdiği yere bakıyordu. Karın altında ne olduğu belli olmayan geniş bir tümsek.

"Nedir bu?"

"Oturalım da."

"Üşüyorum yahu."

"Üşümezsin. Şimdi ısıtır seni."

"Ne ısıtır?"

"Güç biraz. Şimdi anlatırım."

Yıkıntıda eğri yağan karın donduramadığı iki taş aradılar. Önce Şapkalı buldu. Getirdi. Tümseğin yanma koydu. Bir an ayakta durup uzakları gözetledi. Sonra taşa oturmak için geriye doğru bir adım attı. Çömeldi, taşı tam altında zannederek oturdu. Oysa taş iki adım yanda kalmıştı. Kabaları soğuk kara gömüldü. Küfrederek doğrulmaya çalıştı:

"Tuu! Allah kahretsin. Altımda sandım."

"Ne oldu?" diye bağırdı Çiftçi, duvarın öbür yanından.

"Ne olacak. Taşı altımda zannedip kara gömüldüm."

Dikkatli bir gülümseyişle geldi Çiftçi. Bir süre baktı. Düşünceli bir tavırla,

"Hep böyle olur," dedi, "benim taşımın yerine oturmuşsun."

"Ha?"

Çiftçi yanıt vermedi. İkisi de yıkıntıyı, iki ağacı, tümseği ve beyaz, karanlık kar ufkunu önlerine alıp oturdular. Şapkalı, sabırsızlanıyordu:

"Anlamıyorum yahu. Bu kışta kıyamette bizi buralara ne diye getirdin? Soğuktan donuyoruz. Hele şu kılığımıza bak. Bir gören olsa ne der?"

Kızdı Çiftçi. Hırsla dişlerini sıktı.

"Bir gören olsa ne der!.. Bir gören olsa ne der! E... Sonra?"

"Sonrası var mı! Ne bu halin! Sanki biri kovalıyormuş gibi. Kardaki izimizden bile korkuyorsun. Hani neredeyse tabancayı çiftlikte bırakmayıp aldığıma sevineceğim. Hay Allah... Ben de aptal aptal ördek avlayacağız diye düşünüyordum."

"Tabancayla ördek avlandığını gördün mü?"

Birden donuklaştı Çiftçi'nin yüzü. Sessiz bir çakal gibi başını ileri uzattı. Taşın üzerinde yana eğilip, kulağını tümseği kaplayan kara yaklaştırdı. Ay ışığında, çelimsiz serçe ayaklarının oyduğu buzlu kar çiçekleri.

"Dinle!.." dedi.

"Neyi?"

"Gecenin ve tümseğin altından durmadan kendini hatırlatarak geleni. Çok eski bir şey bu."

Şapkalı, kulağını tümseğe yaklaştırdı. Bir an bir şeyler duyduğunu sandı. Sonra bu seslerin uzaktaki bir köpeğin uluyuşuna karışan rüzgâr uğultusundan başka bir şey olmadığını düşündü. Doğruldu.

"Hadi canım sen de," dedi. "Bugün bir tuhaf halin var. Hani o baykuş masalını anlattığın günden beri de, dikkat ettim, pek acayipleştin. Sinirlerin bozuk. İçini korku bürümüş. Seni severim bilirsin. Yoksa işi gücü

bırakıp dağın başına gelir miydim? Dinlenmelisin. Ben bunu bilirim!"

Çiftçi büyülenmiş gibiydi. Hafif yana eğilmiş kulağı tümsekte, gözleri ölü bir noktaya dikilmiş, duruyordu. Sonra kendi kendine mırıldanır gibi konuşmaya başladı. Önceleri kesik, hızlı, sonra sakin, güvenli bir tonla döktü içindekileri:

"Bilmem ki. Belki gerçekten öyleyim. Evet evet. Dinlenmeliyim. Şimdi bir hafta uyusam. Uyusam uyurum bir hafta. Kar çekiyor kar."

Durdu. Gözlerini Şapkalı'ya dikip,

"Bir şey soracağım sana," dedi. "Ama açık konuş. Benim hiç deli olup olmadığımı düşündün mü?"

Öbürü irkilerek, yalanlayacak oldu. Hemen susturdu eliyle Çiftçi:

"Biliyorum. Biliyorum. Hiçbir şey söyleme."

Sonra dalgın gözlerle konuşmasına devam etti:

"Yıllardır buraya gelirim. Ne zaman bir bahar günü o esinti, sessiz tilkiler gibi otların tepelerini kararıp geçtiğinde yüreğimde bir güvensizlik büyüse, kalkar buraya gelirim. Ne zaman yağmurların yağmayacağından, toprağa dökülen buğdayların tuzlu kumlar arasına sığışıp sessizce öleceklerinden, arkalarında ağaçların boz kemiklerinden başka hiçbir şey bırakmayan o korkunç çekirge sürülerinden ve zaman zaman tepeme binen sebepsiz cinayet isteğinden korksam, kalkar buraya gelirim. Oysa burada Tanrı, çoktan yanmıştır. Kendi ağırlığımı duyarım yalnızca. Gene de gelmek isterim. Aramızda görünmez bir

bağ bulunsun, nerede olursa olsun, temelimde, yani ayaklarımı bastığım güçlü toprağın her adımında gürültüsüzce bu karanlık güveni yaşayayım isterim. Nereden bileceksin sen! Burada benden dinlediğin her şeyi unut. Biliyorum, bana huzur veren şey, seni sadece rahatsız edecektir. Sen bana deli diye bak. Her şey çözülür."

Gözleri parlıyordu. Şapkalı üzüntüyle başını salladı. Tam o anda ağacın koyu bedenine sessiz bir gölge indi. Çiftçi hafifçe titredi. Şapkalı yerinden kalkıp ağaca yaklaştı. Ta tepede ayın sarı perdesine düşmüş kapkara bir gölgenin uzun kuyruğunu, dalı kavrayan ince ayaklarını gördü.

"Bir kuş bu!" diye bağırdı.

Çiftçi sanki bir rüyayı bölüyorlarmış gibi heyecanlı ve korkulu, ellerini kaldırdı:

"Biliyorum. Biliyorum. Sus! Gel otur. Şimdi kaçıracaksın."

Sonra gözlerini donmuş, küçük bir heykel gibi dalı yukarıya çeken kuşa dikip ateşli, sayıklamaya benzeyen konuşmasına devam etti:

"Kimse yok. Gece uzun. Sana her şeyi anlatabilirim, ispat edebilirim. Bütün bunlara yetecek vaktimiz var. Gerilerde fırtına izimizi yontuyor. Kimse duymayacak bunları. Yalnız üçümüz."

"Nasıl üçümüz?"

Şapkalı, çevresine bakmıyordu.

"Sen, ben, İshak!"

"İshak mı? O da kim?"

Çiftçi gözlerini astığı ağaç dalını ve dala tünemiş kuşu göstererek gülümsedi.

"İshak. İşte!"

Öbürü sıkıntıyla başını salladı. Çiftçi'nin yüzüne dikkatle baktı. Alay etmediğini anlayınca üzüldü. Zorla gülerek,

"E... Sonra?" dedi.

"Tuhaf bir yaratıktır bu İshak. Yıllardır bir işi var. Aylı gecelerde ağaca konup yeryüzünü gözetler. Tahtakuruları gibi alışkanlıklarının alçak duvarları arasında yaşamayı seven bir yığın insanın çekip iyimser bir çamura batırdığı teraziyi dengede tutmaya çalışıyor. Bugüne kadar oldukça başarıyla yürüttü işini. Hep bu garip gözleri. O iki parıltı, sarsıntısız görünen hayatımızın gizli bir köşesinde karanlık iki iğne deliğidir. Öbür yanma sonsuz bir görüntü evreni iletiyor. Bir anlam piresi gibidir İshak. Uzak yerlere atlar. Ama hep bu daldan yeryüzünü gözetler. Onu çok eskiden buldum. Kolayca tanıştık. Bu tümseğin eski günlerini de biliyor. Bana anlattı. Dinlemek istersin değil mi! Yo... yo... gülme! Hakkımda neler düşündüğünü biliyorum ama açıklamanı istemem. Biliyorum. Neyse. Bu tümseğin eski günleri. O çürümüş eski bir kıta gibi buraya gömüldü. Bu çizgi, geniş bir çöküntünün ve karın altını dolduran boz toprak, uzun bir yangının artığıdır. Bu felaketler, bu görünmeyen nehir nice zaman yakınımızdan gürültüyle geçti. Kimse duymadı onu. İşte şimdi bu batık evren, boynuzunun ucu görünen dev bir öküz gibi,

toprağın altında derin soluklarını deniyor! Dinle! Duyuyor musun?"

Şapkalı, gülümseyerek kulağını yaklaştırır gibi yaptı.

"Evet, evet! Duyuyorum. Demek kocaman bir öküz ha! Eee, sonra?"

Çiftçi yorulmuştu. Sık sık soluk alıyordu.

"Yoruldum. Üşüyorum. Üstelik dinlemiyorsun. Ama sana anlatmam gerek. Yorulmadım zaten. Bu güven de beni ısıtıyor. Bak! Yeraltından eski halkın sakin gürültüsü sızıyor. Hey gidi İshak... Fırtına yaklaşıyor mu?"

Gülümsüyordu. Şarkı söyler gibi başını kaldırdı:

"Dipsiz bir kuşku kuyusudur İshak. Bir ağaç gibi oyuyor beni. Oy bakalım... oy!"

Sesi gittikçe azaldı. Bir mırıldanma durumunu aldı. Şapkalı usanmıştı.

"Yeter be! Donduk artık. Bırak şu uğursuzu da gidelim."

Birden sustu. Çiftçi'nin gözleri şaşkınlıktan faltaşı gibi açılmıştı. Kekeleyerek:

"Ne? Uğursuz mu? Ne uğursuzu? Çabuk geri al sözünü!"

Şapkalı bozuldu. Bir çocuğu azarlar gibi, "Kızdırma kafamı. Şimdi çeker vururum. Sen de kurtulursun ben de!" dedi.

Çiftçi'nin gözlerindeki şaşkınlık korkuya dönüştü. İshak'ı birinin öldürebileceğini şimdiye kadar hiç düşünmemişti. Ne korkunç bir şeydi bu. İçi garip bir önsezi ile doldu. Hareketlerindeki heyecan o ürkütü-

cü sonucu uzaklaştıracağına yaklaştırıyordu. Uzun bir sabun üstünde kayan mantığı kurnaz dönüşler yapamıyordu. Kör noktalardan bilinçsizce dönüyor, kayıyordu.

"Neden öyle bakıyorsun? Gene bir ses mi duyuyorsun?"

Şapkalı az önceki yargısından kuşkulanmaya başlamıştı. Şu anda bir çılgınlık yapabilirdi Çiftçi. Ortam da buna o kadar elverişliydi ki. Kar sessiz, gece uzundu. İshak dalda gökyüzünü oymaya, orada, kendisi uçup gittikten sonra da hep kalacak bir boşluk bırakmaya çalışıyordu. İnatçı, sevimsiz bir kuştu. Çiftçi deliler gibi çoğalıyor, hiç konuşmaksızın korkuyla bakıyordu. İki adamın düşünceleri aynı anda, yuvarlanan bir şeyi durdurdular. Sonra hızla çektiler kendilerine. Ve tam o gerginlik anında, daha zayıf olanı tabancasını çıkarıp İshak'a ateşledi. Gene aynı anda adamlardan biri öbürünün üstüne atladı. Sessiz bir boğuşmadan sonra biri kalktı. Yorgun tavırlarla ağaca gidip orada İshak'la konuştu. Ay batımma yakın ağır ağır yıkıntıdan uzaklaştı. Ortalık ağarıyordu. Gerisinde bir tümsek, iki ağaç ve dallardan birine sıkışmış kuş biçiminde bir taş bıraktı. Sonra bir de... kan. Tümseği ısıtıyordu.

–Hikâyenin tam burasında yazar, belirli bir anlamsızlığı önlemek için bazı şeyleri açıklamak zorunluluğunu duydu. Sebepsiz bir cinayet mi bu? Sanmıyorum. Bir çılgınlığın sonucu olduğu da düşünülemez. Öyle olsa

bu satırlar sapık bir aklın çöküntüleriyle dolardı. Bir bakıma cinayeti Çiftçi'nin ve İshak'ın birlikte hazırladıkları düşünülebilir. Tümseğin, onun altındaki halkın çok eski bir efsaneye dayandığını bir yerden duymuştum. Bu efsanenin karanlıklar tanrıçası ile yakın ilgisi olmalı. Belki de aynı tanrıçanın doğu ilkellerindeki kökü ve onun efsanesinin binlerce yıldan artan masalıdır bu. Düşün İshak! Eski bir masal. İshak mı? Nedir İshak? Dala sıkışmış bir taş mı? Öyle mi? Değil değil. Onu kaç kereler kuş olarak seyrettim. Şimdiyse adı bir cinayete karışıyor. Tuhaf şey. O anda ölmüş olabilirdi. Tabanca küçük bir kuşu vuramıyor iyi ki.

Galiba hiç efsane falan yok ortalıkta. O şapkalı adam, hayatı boyunca karlı havalarda sokağa bile çıkmamış o adam kadınca merakı ve aptallığı yüzünden öldü. Bütün bu masalları ise hep Çiftçi uyduruyor. Zaten bütün işi bu. Masallar uydurarak, onlara inanarak yaşıyor. Neyse bu konuda karışıklığı çözmeye yarayacak bazı şeyleri söyledim. Bildiğim bu kadar.–

Çiftçi ağır ağır geldikleri yoldan döndü. Ardından kar bütün izlerini sildi. Sonra azaldı. Çiftçi ikindi vakti, usul bir yağmurun ıslattığı tanıdık topraklara, kendi toprağına girdi. Siyah-beyaz taşları, sarmaşık köklerinin kirlettiği çiçekli perdeleriyle evi göründü. Oraya kadar adımlarını saydı. Koşarak içeri girdi.

Sonraki haftalar, unutularak pencere kenarına bırakılmış diş fırçası, eski jilet ve sabun kalıplarını çalmak için gelen yoksul köy çocukları, içeride Çiftçi'nin

eski masasına eğilmiş düşündüğünü, zaman zaman önündeki kâğıda bir şeyler yazdığını gördüler. Kılkuyruk kedilerin bile okuma yazma bildiği bu ülkede, yoksul çocuklar hiçbir şey bilmiyorlar. Büyüklerse vakit gelip geçtiği halde yeşermeyen, sıkı kum taneleri ve geçen yıldan kalma ekin çöpleri arasında çürümeye başlayan tohumlarla uğraştılar. Böylece, o martın nisana bakan sıkıntılı günlerinde, kimse o eski ceviz masada yazılanları göremedi.

–...göremedi. Dışarıda karanlık bir mart ikindisi. Buğdaylarım hâlâ toprağın altında. Gökyüzünde kış koyunlarının kirli, ıslak, buğulu pöstekileri. Rüzgâr kitabımın yapraklarını dağıtıyor. Anlayışsız bir ölünün soğuyan kanı, karların örttüğü sert bir taşı ağır ağır eritebilir, izini ortadan kaldırabilir, diye düşünüyorum. Artık sadece bunu düşünüyorum–

Kül Kuşları

Kocaman bir anahtar sokak kapısının kilidine girdiğinde, küçük Gazel her zamanki gibi duvarın dibinde, lazımlıklı iskemlesinde oturuyordu. Kapıya arkası dönüktü. Belirsiz bir noktaya diktiği gözlerini oynatmaksızın, sanki birilerine haber vermesi gerekiyormuş gibi yüksek sesle, "Büyük Hala geldi. Kapıyı açıyor," dedi.

Kilit tıkırtıyla açıldı. Hala ayaklarını sürüyerek içeri girdi. Pabuçlarından çıkan zayıf ses, yüksek duvarlarla çevrili büyük avluda yankılar yapıyordu. Gazel, entarisinin cebine elini soktu, parmaklarını uzun bir yırtık boyunca ilerletti. Eteğine yakın bir yerden bir kavun çekirdeği çıkarıp yedi. Sonra yeniden yüksek sesle, "Hala içeri girdi. Sokaktan geliyor," dedi.

Hala, umulmadık anlarda su deliklerinden çıkıveren çarşamba kocakarılarına benziyordu. Bir an durup Gazel'e baktı.

"Hala bana bakıyor," dedi Gazel, gözlerini oynatmaksızın. Tam o anda gürültülü bir sığırcık sürüsü doldurdu avluyu. Yüksek duvarların tepelerine; kararmış, ahşap evin geniş, çöküntülerle dolu çatısına; duvarın taşları arasından fışkırmış bodur incir ağaçlarının çekirgelerden artakalan kuru dallarına kondular. Gazel'in dudakları kıpırdadı. Hava çınlıyordu. Duymamak için gözlerini kapadı.

"Gazel!" dedi halası.

Gözlerini açtı. Hala'nın kara kadifeden uzun mantosu. Kara çorapları. Ezik pabucu.

"Karnın nasıl?"

"Aç!" dedi Gazel.

"Çekirdeklerini bitirdin mi?"

Gazel, Hala'nın telaşlı, eskimiş kızlara özgü buruşukluklarla dolu yüzüne baktı. Sustu. Hala'sı cebini karıştırdı. Ufacık bir simit parçası çıkardı. Verdi. Çocuk almadı.

"Postacı bana dün kavun çekirdeği verdi," dedi.

Yaşlı kadın simit parçasını çocuğun kucağına bırakıp içeri yürüdü. Alt odanın kapısına yaklaştığı sırada cebinden gizlice büyük bir simit çıkardı. Yemeye başladı. Kapının önünde geriye dönüp baktı. Gazel'in görmediğini anladı. Sonra kayboldu.

"Başıma çekirdekler düşüyor," dedi Gazel.

Sığırcıklar, çekirgelerin uğramadığı Batı şehirlerinde yedikleri zeytinlerin çekirdeklerini döküyorlardı. Avlu tıp tıp... tespih taneleriyle doluyordu.

"İçeri gel Gazel!" diye bağırdı Hala'sı yukarıdan.

Gazel simidi ağzına attı. Açlıktan ve zayıflıktan kesilmiş dizlerini ovuşturarak kalkmaya çalıştı. Güçlükle başardı. Lazımlıklı iskemlesini sürükleyerek ağır ağır içeri girdi. Alt odalardan küf kokusu geliyordu. Kullanılmayan eski evlerin kokusu. Merdivenleri çıktı. Loş, tamtakır, büyük sofada hafif bir ikindi ışığı yansır gibiydi. İskemle arkasında, yürüdü. Oda kapısı açıktı. Yandaki aynadan ciddi, kocaman bir çocuk kafası geçti. Hala odanın önündeki sundurmanın duvarına yaslanmış oturuyordu. Bir dizini bükmüş, yanağını eline

dayamıştı. Uzaklara bakıyordu. Tabii ancak duvarlara kadar. Onun üstünde yaklaşan akşamüstünün kirli, boz göğü.

"Gel seninle el el üstünde kimin eli var oynayalım," dedi Hala.

Gazel iskemlesini bir köşeye koydu. Dikkatle oturdu.

"Usandım ondan," dedi. "Hep benim elim çıkıyor."

"İki kişiyiz de ondan," dedi Hala. "Bunu da bildikten sonra oynanır. Haydi bakalım."

Gazel, söylenenleri duymamış gibi, "Benim dün annem ölmüş. Postacı söyledi," dedi.

İnce bacakları titremeye başladı. Midesi açlıktan ağrıyordu. Gene de zayıf davranmak istemedi. Kaşından birkaç kıl çekti. Böylece kimi zaman gözyaşlarının hafifçe bulandırdığı, azalttığı kin yeniden yüreğini doldurdu.

"Hala hiç ağlamıyor," dedi.

Sığırcıklara bakıyordu. Bir kedi duvara sıçradı. Kuşların şamatası arttı.

Hala kızdı.

"Kes sesini!" diye bağırdı. Sonra barışmak ister gibi, "Gel, Kepçe Gelin oynayalım," dedi.

Gazel sırıtıyordu. Dizine konan bir sineği eliyle yakaladı. Kanatlarını koparıp döşemeye bıraktı.

"Kepçe Gelin ne yapacak gene?"

"Getir kepçeyi," dedi Hala'sı.

Çocuk, iskemlesini alarak sofaya çıktı. Hala oturduğu hasırın köşesinden bir bez bebek çıkardı. Bebe-

ğin erkek olduğu başındaki külâhtan anlaşılıyordu. İki de tahta çıkardı hasırın altından. Gazel uzun, paslı bir kepçe ve eteğine doldurduğu düzgün kesilmiş taşlarla döndü.

"Otur," dedi Hala.

Taşları aldı. Üst üste dizerek bir ev yapmaya başladı. Bir yandan da mırıldanıyordu:

"Katti hütââ... katti hütââ!

Kepçe kız gelin oldu muuu?.."

Kepçeye elindeki mendili dikkatle sardı. İki de kol bıraktı iki yanından arttırdığı parçalarla. Kepçenin yuvarlağı kocaman bir yüz oldu.

"Olmadıı!.."

Uzun boylu, koca kafalı bir kızdı kepçe.

Hala evi yaptı. Küçük tahtalardan biri de sedir oldu eve. Gazel sıkıntıyla avluya bakıyordu. Sofanın karanlığı dışarıyı dolduruyordu. Sığırcıklar bir yılan deliği bulmuşlardı duvarda. Çığlıklarla deliğe girip çıkıyorlardı.

"Yanlış koydu Hala sediri. Kapının yanma olacaktı."

Hala ters ters baktı. Düzeltmedi.

"Katti hütââ... katti hütââ!

Kepçe kız uzar haaa!"

Hasırın öbür köşesine bir evcik daha yaptı. Cebinden iki kibrit çöpü çıkardı. Bir de çamaşır mandalı. Madalın demiri kaymıştı. Düzeltti.

"Bu güvey olacak," dedi.

Okşayarak ikinci eve koydu. Kepçe kızla külahlı babası ise güçlükle kendi evlerine yerleştiler.

"Katti hütââ... katti hütââ!
Olmadı mı daha?"
–Bir de kedisi varmış. Bir de kedisi varmış...–
Gazel kucağına çıkan kediyi hırsla fırlattı. Hala'nın yüzü utangaç bir gülüşle aydınlandı. Kemerli, kocaman burnunu çekti:
"Olduuu!"
Kepçe kızı babasının yanından çıkarıp öbür eve götürdü. Elini dizine vurarak tempo tutturuyor, anlaşılmaz bir ezgi mırıldanıyordu.
Kepçe kız kara pöstekinin derin ve yumuşak kıllarına basarak yürüdü. Tam yeni evine girecekken babası yetişti ardından. Kolundan yakaladı. Kız kavaklar gibi sallanıp yalvararak kurtulmak, kocasına kavuşmak istedi, ama boşuna. Babası sürükleyerek getirdi onu. Sedire attı.
"Katti hütââ... katti hütââ!
Bırak gideyim külâhlı baba!"
–Kocası cambazmış, kocası cambazmış. Babası da çok yufka yürekliymiş. Yakınlarından biri ipten düşüp ölsün istemezmiş.–
Külahlı baba bırakmadı Kepçe Gelini. O zaman Kepçe ağlamaya başladı. Gülünç, ulumaya benzer bir ağlamaydı bu. Hala'nın yüzü yavaş yavaş bu neşeli oyunun gülümser havasını kaybetti. Gözleri daldı. Acılaştı. Bir mırıltıya dönüşen ağıt usulca kesildi.
Belirsiz bir noktaya bakıyordu Hala. Havaya yakın sokakların tozu çöküyordu.
"Babasını öldürecek mi?" dedi Gazel.
Kepçe Hala duymadı. Bir koyun gibi bakıyordu av-

luya. Sığırcıkların gürültüsü o kadar artmıştı ki artık işitilmiyordu. Yaşlı kadın titredi. Bazı eskimiş şeyleri yeniden yaşadığını...

Birden kocaman ve derin bir gürültüyle boşandı gerginlik. Gazel sıçradı:

"Neydi Hala?"

Öbürü dalgındı:

"Evleri yıkıyorlar," dedi. "Yol yapacaklarmış."

Sığırcıklar korkuyla uçup gittiler. Vakitsiz uykularda sık sık görülen o derin gölde, ölü bir balık dağılarak suyu yeniden doldurdu. Yani sessizlik.

Hala'nın yüzü birden karıştı. Fırlayıp sundurmanın köşesinde duran çiçeksiz saksıyı kaptı. Bütün gücüyle yerdeki oyuncak evlerin üzerine vurdu. Sundurmanın tahtaları çatırdadı. Evler ve içindekiler ezildi.

Gazel'in gözleri faltaşı gibi açılmıştı:

"Hala ne yapıyor?"

"Karışma!" diye bağırdı Hala. Hem gülümsüyor, hem ağlıyordu. Sonra tuhaf, dalgalı bir sesle mırıldanmaya başladı:

"Kepçe Gelin öldü de gitti.

Öldü de gitti,

Gitti de bitti..."

Gazel sıkıldı. Bir kavun çekirdeği aradı eteğinde, bulamadı. İskemlesini alıp aşağı indi. Tam oturmuştu, kapı çalındı.

"Kapı çalmıyor," dedi.

Kalktı. Anahtar deliğinden baktı.

"Postacı gelmiş," dedi.

"Evet," dedi Postacı. "Mektubunuz var, aç!"

"Gene mi öldü?" dedi Gazel.

Postacı anlamadı.

"Açsana be!" diye bağırdı.

Gazel açtı. Sokağın küçük gürültüleri doldu avluya. Postacı mektubu vermeden önce bir avuç kavun çekirdeği çıkardı cebinden. Gazel çekirdeklere korkuyla baktı ve birden kapadı kapıyı.

Postacı şaşırmıştı.

"Ne oluyorsun yahu?"

"Hala! Çabuk yetiş. Gene postacı geldi!.."

Kapıyı da var gücüyle itiyordu. Hala eteklerini tutarak indi.

"Gene gelmiş!" dedi Gazel, soluk soluğa. "Gene mektup getirmiş!"

"Yaaa!" dedi Hala. O da dayanıp kapamaya çalıştı kapıyı. Postacı bir iki itti dışarıdan. Sonra usandı.

"Ne haliniz varsa görün. Deli mi nedir bunlar!"

Homurdanarak gitti. İçeridekiler geniş bir soluk aldılar.

"Oh! Kurtulduk. Vermedi!" dedi Gazel gülümseyerek. Hala başını salladı. Yukarı çıktı.

Avlu yeniden gömülmüştü. Duvarlar daha da yüksek. Hala'nın o garip akşam türküsü yeniden başladı. Derinlere, dar sokakların, yıkıntıların, kuru otların kapladığı damların daha ötesindeki uzun bozkıra yayılır gibi fışkıran; bütün ölü, kayıp şeyler için yaşanmış ağır bir ezgiydi bu. Sık ağaçlıklara, karınca yuvalarına, kalabalık yollara, yani azgınlığın ve yaşamanın o sonsuz kalabalığına uzak bir yaşın, küçük bir pencere önüne oturarak bütün soruları karşılıksız, hatta anı-

sız bırakan uçsuz bozkıra, kemirilmiş kuru dikenlere, sivrisineklerle dolu sazlı bataklıklardan gelen kurbağa seslerine karşı gıcırtıyla boşaltmak zorunluluğunu duyduğu sessiz bir yakınma, daha doğrusu, hınçtı. Gittikçe uzaklaşıyor ve gittikçe daha içeriden duyuluyordu. Alçakgönüllü, omuzları derin, boğuk, gölün dibinde bakır tepsilere vurulan ağır bir tokmağın sesini andıran iç çekişleriyle sarsılıyor, yaşlı kadınla çocuğun küçük evreni ağır ağır kapanıyordu. Bir gözün karanlığa kapanışı gibi. Günün birinde kim hatırlayacak onları?

Sessiz iki kuş avluya inip incire kondu. Biraz durup uçtular yeniden.

"Bu kül kuşları ne geziyor burada? Bir yangın mı var?" dedi usulca Gazel.

Ilık havada yüzer gibiydi –Hep ateşi beklermiş–. Birden az ileride, duvarın dibinde kediyi gördü. Hiçbir anlamı olmayan bir duruşla duruyordu. O hiç sorulamayan soru sanki bir kavun çekirdeğiymiş gibi belirli, somut, geldi Gazel'e. Kediye döndü. Umutsuz, ama merakla sordu:

"Baban da kedi miydi senin?"

Sonra iskemlesine yerleşti. Dumanlı akşam tozlarına, alaca gökyüzüne, derinleşen avluya bakarak eteklerini karıştırdı.

Cevabı hiç beklemedi.

Zaten sorduğu da o soru muydu?

2752

İslık'ın bu özel baskısı, 1959'da
a Dergisi Yayınları tarafından yayımlanışının 50. yılı dolayısıyla
bir kereliğine yapılmış ve basılan
3000 nüsha numaralanmıştır.

"Onat Kutlar'ın ilk hikâye kitabı olan *İshak* yeniliği ile ilgi uyandırdı. Bu yenilik yazarın konusu ile kaynaşmasından, kişilerini, eşyayı, olayları, bire indirgemesinden geliyor."
(Melih Cevdet Anday, 1959)

"Onat Kutlar, ağacını iyiden iyiye salladıktan sonra, çürüklerini bozuklarını atıp sunuyor olmalı meyvelerini."
(Vedat Günyol, 1960)

"*İshak*, üstünde durulması, anlaşılmaya çalışılması gereken, yepyeni; güzel bir sanat yapıtı. Son yılların en önemli lütfu bence. Ona yaklaşırken kendi hikâye anlayışımızı unutmamız, Onat'ın bizi çağırdığı havaya girmemiz gerekiyor."
(Yusuf Atılgan, 1960)

"*İshak*, 'uzakta bir başına' duruyor bir ada gibi. [...] Dokuz hikâyesi ile yaşayan başka bir hikâyeci anımsıyor musunuz?"
(Fethi Naci, 1995)

"Onat Kutlar'ın *İshak*'ı 1950'lerin sonunda şiirimizdeki İkinci Yeni akımının öykü dalındaki bir yansıması, benzeridir."
(Konur Ertop, 1997)

"*İshak*, varlığı düpedüz söylenceye dönüşen kitaplardan."
(Semih Gümüş, 2005)

Kapak fotoğrafı: Aile albümünden

ISBN 978-975-08-1663-5
17 TL
9 789750 816635

"Onat Kutlar'ın ilk hikâye kitabı olan *İshak* yeniliği ile ilgi uyandırdı. Bu yenilik yazarın konusu ile kaynaşmasından, kişilerini, eşyayı, olayları, bire indirgemesinden geliyor."
(Melih Cevdet Anday, 1959)

"Onat Kutlar, ağacını iyiden iyiye salladıktan sonra, çürüklerini bozuklarını atıp sunuyor olmalı meyvelerini."
(Vedat Günyol, 1960)

"*İshak*, üstünde durulması, anlaşılmaya çalışılması gereken, yepyeni; güzel bir sanat yapıtı. Son yılların en önemli lütfu bence. Ona yaklaşırken kendi hikâye anlayışımızı unutmamız, Onat'ın bizi çağırdığı havaya girmemiz gerekiyor."
(Yusuf Atılgan, 1960)

"*İshak*, 'uzakta bir başına' duruyor bir ada gibi. [...] Dokuz hikâyesi ile yaşayan başka bir hikâyeci anımsıyor musunuz?"
(Fethi Naci, 1995)

"Onat Kutlar'ın *İshak*'ı 1950'lerin sonunda şiirimizdeki İkinci Yeni akımının öykü dalındaki bir yansıması, benzeridir."
(Konur Ertop, 1997)

"*İshak*, varlığı düpedüz söylenceye dönüşen kitaplardan."
(Semih Gümüş, 2005)

Kapak fotoğrafı: Aile albümünden

ISBN 978-975-08-1663-5
17 TL
9 789750 816635

ONAT KUTLAR • İshak

YKY

Onat Kutlar.
İshak

YKY

50
YAŞINDA